

Edda Manga

René León Rosales

Mikael Morberg

ATT RÖSTA ELLER INTE RÖSTA

En kvalitativ studie av
förutsättningar för valdetagande
i områden med lågt valdetagande
i Botkyrka

2024

Mångkulturellt

Innehåll

Sammanfattning och rekommendationer.....	1
Inledning.....	3
Tidigare valanalyser.....	5
Intervjuundersökning.....	12
Tidigare forskning.....	38
Slutdiskussion.....	47
Rekommendationer.....	51
Bilagor.....	61

Sammanfattning och rekommendationer

Botkyrka såg en betydande minskning i valdeltagande 2022 jämfört med tidigare val. Kommunen var en av tre med särskilt stora minskningar i valdeltagande på alla nivåer, tillsammans med Södertälje och Järfälla. Botkyrka har sedan 2006 genomfört olika insatser för att öka valdeltagandet, särskilt bland unga och personer med utländsk bakgrund. Åtgärderna inför valet 2022 inkluderade åtta särskilda åtgärder: sms-utskick, event, valfrämjande aktiviteter i kvarterslokaler, valambassadörer, trycksaker (affischer och flyers), valbussar, lokaler för förtidsröstning samt valfilmer.

Denna studies syfte har varit att kvalitativt undersöka kommunens tidigare satsningar för att öka deltagandet i de tio valdistrikten med lägst valdeltagande i Botkyrka, för att därigenom bidra till en vidareutveckling av kommunens arbete på detta område. Den tar sitt avstamp i tidigare studiers påpekande att befolkningens egna varierande anledningar att inte rösta bör beaktas när insatser för att öka valdeltagandet ska utformas. Vi har genom en intervjustudie med Botkyrkabor från valdistrikt med lågt valdeltagande sökt svar på frågan om något mer kan göras, eller om något av det som redan görs kan göras bättre.

Den genomförda intervjustudien visar på ett starkt behov av direkt kommunikation, personliga möten och kontinuerlig dialog mellan politiker och medborgare för att öka valdeltagandet. Studien lyfter också fram betydelsen av att anpassa kommunikationsstrategier till unga väljares digitala vanor, att satsa på att integrera demokratiutbildningar i utbildningssystemet, föra ett kontinuerligt demokratiarbete i kommunens permanenta mötesplatser och vikten av transparens och återkoppling för att motverka politisk alienation och apati. Vad gäller kommunens satsningar inför valet 2022 var det få studiedeltagare som mindes ha fått något påminnelse-sms, event hade varierande genomslag, men uppskattades generellt för sina möjligheter till direkt kommunikation. Insatser i skolor betonades som särskilt positiva, medan aktiviteter i kvarterslokaler hade blandad framgång. Valambassadörer mottogs väl, särskilt för deras personliga tillvägagångssätt, det vill säga möjligheten att ha personliga dialoger ansikte mot ansikte, samt deras språkliga tillgänglighet. Affischer och flyers blandades ofta ihop med partipolitiskt material. Valbussar noterades av en del men ansågs av andra vara mindre effektiva än valstugor när det gäller att öka valdeltagande. Förtidsröstningsmöjligheter uppskattades för sin flexibilitet och tillgänglighet. Valfilmer hade liten genomslagskraft, med få deltagare som mindes dem. Responsen på insatserna var således blandad, med möjligheter till förtidsröstning och valambassadörer som de mest uppskattade.

Baserat på det som framkommit i studiens genomförda intervjuer vad gäller studiedeltagarnas skäl att rösta eller inte rösta, deras egna förslag på åtgärder för att öka valdeltagandet samt vår analys av tidigare forskning och rapporter, rekommenderar Mångkulturellt centrum nedanstående satsningar för det fortsatta arbetet med att öka valdeltagandet i Botkyrka. Punkterna i denna lista presenteras i en mer detaljerad version på sida 54.

1

Tillgänglig information: utarbeta material som förklarar valsystemet och de olika politiska partiernas politik på lätt svenska och på de språk som talas av Botkyrkas invånare

10

Transparens och återkoppling: politiker och kommunala tjänstepersoner bör arbeta för ökad transparens i beslutsprocesser och bättre återkoppling till medborgarna om de beslut som fattas.

9

Aktiv närvaro i områden med lågt valdeltagande: de politiska partierna bör prioritera dialog och information i områden där valdeltagandet är lågt. Det är viktigt att särskilt här vara närvarande både under valrörelsen och mellan valen.

2

Interaktiva valkompasser: utveckla digitala och fysiska interaktiva valkompasser, på de mest talade språken för att underlätta förståelsen för de kommunala och lokala politiska frågorna.

8

Kontinuerligt demokratiarbete: insatser för att öka valdeltagandet och demokratiskt engagemang bör inte begränsas till valperioder utan integreras i det löpande samhällsarbetet.

3

Användning av flerspråkiga nyhetskanaler: nyttja public service svenska nyheter på andra språk och andra flerspråkiga mediekkanaler.

7

Nå ungdomar där de är: nå ut med information till förstagångsväljare genom organisationer som arbetar eller har vardaglig kontakt med unga samt på de sociala plattformar de använder.

4

Utbildningsinsatser för förstagångsväljare: skolor bör användas mer för att utbilda och engagera unga och nya medborgare i demokratiska processer.

5

Prioritera personlig kommunikation: fortsatta och utökade insatser bör göras för att möjliggöra personlig interaktion mellan politiska företrädare och medborgare, inte bara under valperioder utan kontinuerligt. Anordna fysiska möten på torget och sätt upp valstugor. Den personliga kontakten, mötet ansikte mot ansikte med politikerna, främjar valdeltagandet.

6

Utnyttja medborgarkontoren mer: den ideala platsen som uppfyller både permanens, direkt kommunikation och möjlighet till flerspråkig samhällsinformation har redan uppfunnits och är på plats! Gör medborgarkontoren mer synliga för förstagångsväljare och nyinflyttade invånare.

10

Rekommendationer för ökat valdeltagande

Inledning

Uppdraget

Mångkulturellt centrum (MKC) förde under senhösten 2022 en diskussion med Botkyrka kommun om upplägget av en uppföljning av valdeltagandet i Botkyrka 2022. Tillsammans med kanslichefen kom forskningsgruppen på MKC överens om att genomföra en kvalitativ studie av kommuninvånarens förutsättningar för och tankar om demokrati och valdeltagande i norra Botkyrka och Storvreten. Fokus skulle ligga på gruppintervjuer med Botkyrkabor om huruvida de röstade i senaste val eller inte, samt att synliggöra de faktorer som fick dem att rösta eller att avstå från att rösta. Vi skulle även följa upp om deltagarna kunde minnas att de mottagit olika former av kommunal valinformation inför valet. Hade de till exempel tagit del av kommunens aktiviteter för ökat valdeltagande och hade dessa insatser på något sätt påverkat deras valdeltagande eller inte? Vi ville även undersöka vilka typer av insatser eller andra åtgärder som skulle kunna få Botkyrkabor att rösta i högre utsträckning.

Omvärldsanalys och forskningsgenomgång

Den kvalitativa studien i form av fokusgruppintervjuer kompletterades med en bredare och kvalificerad omvärldsanalys. Syftet var att dra nytta av Mångkulturellt centrumskunskaper och kompetens inom nationell och internationell demokratiforskning i kombination med centrets lokala kännedom om levnadsförhållandena i kommunen.

Omvärldsanalysen baserades på 1) en kartläggning av relevant forskning inom statsvetenskap och politisk teori, 2) analyser av de senaste valen och 3) statistik om valresultatet 2022 i Botkyrka vilken hämtats från SCB och Valmyndighetens öppna databaser samt kommunens egen statistik. Utifrån dessa kunskapskällor skulle vi slutligen komma med rekommendationer för ett långsiktigt strategiskt arbete för ett ökat valdeltagande och medborgarnas ökade delaktighet i demokratiska processer.

Metod och genomförande

Vårt förslag på genomförande var en studie baserad på fokusgruppsintervjuer, en metod ofta använd för kvalitativa analyser i samband med politiska val. Den används till exempel för att kartlägga viktiga frågor för väljarna, samt för att synliggöra de faktorer som påverkar om de röstar eller inte. Metoden möjliggör även observationer av hur deltagarna reagerar på viss information. I den här studien kan det till exempel handla om information om kommunens genomförda satsningar inför valet.

Fokusgruppsintervjuerna genomfördes i fyra kommundelar, där vi finner de tio valdistrikt som har lägst valdeltagande i Botkyrka. För en mer detaljerad diskussion om urval av områden och om studiens genomförande, se bilaga 1.

Studien påbörjades den 16 november 2023 och avslutades i mars 2024. René León Rosales har fungerat som projektledare för studien och genomfört den kvalitativa delen. Mikael Morberg har bistått i rekryteringen av intervjupersoner, genomförandet av gruppintervjuerna samt genomfört genomgången av valanalyser och utvärderingar av kommunens tidigare insatser. Edda Manga har genomfört en genomgång av tidigare forskning kring demokrati och valdeltagande bland marginaliserade grupper och om effekter av insatser för att öka valdeltagandet samt skrivit ihop de olika delarna.

Arbetet inleddes med avstämningsmöten med kanslichefen, kommunens tre demokratiutvecklare på Botkyrka kommun samt kommunens statistiker. Under perioden genomfördes gruppintervjuer eller enskilda intervjuer med sammanlagt 53 personer. Inför varje intervjutillfälle informerades deltagarna skriftligt om de etiska aspekterna av att delta i studien. De gav skriftligt samtycke till att delta och till att intervjun spelades in. Intervjuerna var som regel cirka 60 minuter långa, men intervjuernas längd kunde variera mellan 30 och 120 minuter. En mer detaljerad genomgång av antal deltagare, deras bostadsområden samt datum för inspelning redovisas i tabellformat som bilaga 2.

Mångkulturellt centrum har enligt avtal med Botkyrka kommun åtagit sig att analysera resultatet från intervjustudie, omvärldsanalys och forskningsgenomgång samt att leverera en rapport bestående av:

- En kvalitativ kartläggning av de faktorer som Botkyrkabor i olika kommundelar anser bidra till att de röstar respektive inte röstar.
- En analys av hur den kvalitativa kartläggningen motsvarar resultat från tidigare forskning, valanalyser och insamlad statistik.
- Rekommendationer för ett långsiktigt strategiskt arbete för medborgarnas delaktighet i politiska processer och hur framtida valarbete skulle kunna struktureras utifrån kartläggningens resultat.

Med denna rapport uppfyller Mångkulturellt centrum sitt uppdrag.

Fittja gård, 18 juni 2024

Tidigare valanalyser – omvärldsbevakning

Hur såg senaste valet ut?

Valdeltagandet i riket vid riksdagsvalet 2022 var 84 procent och vid valen till kommun- och regionfullmäktige omkring 80 procent (SCB, 2023b). Det innebär att deltagandet gick ned med drygt 3 respektive 4 procent jämfört med 2018 års val. Förtidsröstandet var 49 procent, 4 procent högre än 2018.

Den nationella tendensen för valdeltagande är generellt svagt nedåtgående, men variationen är större än tidigare mellan olika grupper och mellan olika delar av landet. Det högsta valdeltagandet i ett riksdagsval i Sverige var 1976 då 91,8 procent av de röstberättigade röstade. Valdeltagandet gick nedåt under hela 1980- och 1990-talen och nådde sin lägsta nivå 2002 då 80,1 procent röstade. På 2000-talet vände trenden och valdeltagandet ökade vid fyra på varandra följande val, men trenden bröts 2022 då valdeltagandet åter minskade.

Valdeltagandet minskade i nästan alla Sveriges kommuner men olika mycket och skillnaden mellan kommuner ökade i valet 2022. I riksdagsvalet skiljer sig valdeltagandet 23 procentenheter mellan den kommun som har högst och den som har lägst valdeltagande. Skillnaderna i valdeltagande i kommunfullmäktigevalen är 30 procentenheter. I områden med stora socioekonomiska utmaningar var valdeltagandet lägst och högst i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Minskningen i valdeltagande jämfört med valet 2018 var också störst (9 procentenheter) i områden med stora socioekonomiska utmaningar och minst (2 procentenheter) i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (SCB, 2023b).

Botkyrka var en av tre kommuner med särskilt stora minskningar i valdeltagandet - de andra var Södertälje och Järfälla (SCB, 2023c).

De finns även ett fåtal så kallade demografiska statistikområden där valdeltagandet är signifikativt högre än vad som kan förväntas utifrån de som bor i området när vi tittar på exempelvis bakgrund, utbildning eller sysselsättning. Majoriteten av dessa områden klassas som områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det verkar finnas något i vissa av dessa områden med socioekonomiska utmaningar som gör att fler väljer att rösta. Dessa statistikområden rör kommunerna Malmö, Uppsala, Bollnäs, Lund, Borlänge, Älmhult och Stenungsund (SCB, 2023a, s. 78).

Vad gäller EU-valen är den allmänna trenden uppåtgående. I EU-valet 2019 var valdeltagandet 55 procent i landet som helhet och ökade därmed för tredje valet i rad. Svenskar valdeltagande i EU-valen är högre än genomsnittet för hela EU. Valdeltagandet i EU-valen totalt i EU ökade också 2019 för första gången sedan första valet 1979. Utrikesfödda röstade i mindre utsträckning än inrikesfödda i Sverige, 37 procent jämfört med omkring 59 procent. Även här ser man ett samband mellan valdeltagandet och andelen utrikesfödda i ett valdistrikt. De regionala skillnaderna i valdeltagande ökade och även skillnaderna mellan olika valdistrikt och kommuner. I de 132 valdistrikt där över 60 procent av de röstberättigade var utrikesfödda översteg inte valdeltagandet 40 procent i något av distrikten (SCB, 2020).

Utbildningsnivå är utslagsgivande för valdeltagande. Vid riksdagsvalet 2022 röstade 93 procent av dem med eftergymnasial utbildning, 85 procent av dem med endast gymnasial utbildning och 74 procent av dem med endast förgymnasial utbildning. Liknade siffror gäller för inkomstgrupper. Valdeltagandet har gått ned för alla inkomstgrupper men minskningen har varit störst för dem med lägst utbildning och lägst inkomster. Det finns en signifikativ skillnad i valdeltagande mellan personer som är ensamstående och de som är sammanboende. Valdeltagandet är 12 procentenheter högre hos de sistnämnda.

Utrikesfödda

Utrikesföddas valdeltagande i Sverige är lägre oavsett ålder och trenden har varit nedåtgående sedan 1991. I valet 2022 var skillnaden 22 procentenheter (87 procent för inrikesfödda och 67 procent för utrikesfödda). Skillnaderna är störst mellan de som är mellan 20 och 30 år gamla (SCB, 2023b, s. 6). Bland inrikesfödda har de som har två inrikesfödda föräldrar det högsta valdeltagandet (90 procent) medan de som har två utrikesfödda föräldrar har det lägsta (77 procent).

Den största skillnaden i valdeltagande finns mellan svenska och utländska medborgare. Valdeltagandet bland svenska medborgare folkbokförda i Sverige var 86 procent i 2022 års val. Motsvarande andel röstande bland utländska medborgare i val till kommun- och regionfullmäktige var 30 procent (SCB, 2023a).

Valdeltagandet bland utländska medborgare i kommunfullmäktigevalen skiljer sig enligt liknande mönster från övriga befolkningen i relation till ålder, samlevnadsstatus, utbildning och inkomst. Dock ser valdeltagandet bland utländska medborgare olika ut, beroende på i vilket land de är medborgare.

Förstagångsväljare

Valdeltagandet hos förstagångsväljare sjönk i Sverige från 86 till 84 procent. Det starkaste sambandet med förstagångsväljares sannolikhet att rösta är att ha minst en förälder som röstar i valet. I valet 2022 syntes tydliga skillnader i valdeltagande mellan förstagångsväljare som på grund av ålder fick rösta för första gången och de som fick rösta för första gången av andra skäl. De förstagångsväljare som fyllt 18 år hade ett valdeltagande som låg nära över eller under det genomsnittliga valdeltagandet för områdestypen. Valdeltagandet för den andra kategorin förstagångsväljare låg långt under genomsnittet. Denna grupp består till stor del av utländska medborgare, med rätt att rösta enbart i valen till regionen och kommunen och dessa har betydligt lägre valdeltagande än svenska medborgare (SCB, 2023).

Andelen förstagångsväljare baserad på ålder utgör knappt 8 procent av de röstberättigade i områden med stora socioekonomiska utmaningar och i områden med mycket goda förutsättningar utgör gruppen 5 procent. Vad gäller gruppen andra nya röstberättigade är skillnaden mellan olika områden större. I områden med stora socioekonomiska utmaningar utgör den gruppen 13 procent av de röstberättigade och enbart 2 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. (SCB, 2023). Valdeltagandet 2022 var större hos de som röstade 2018 och lägre bland de som inte röstade 2018.

Hur förklaras valdeltagandets utveckling?

I SCB:s fördjupade analys av valdeltagandet i valet 2022 konstaterar myndigheten att skillnaderna i valdeltagande samvarierar med familjesituation, att ha anhöriga som röstar, anknytning till arbetsmarknaden, sjukdom samt utbildnings- och inkomstnivå. Statistiskt signifikanta skillnader mellan inrikesfödda och utrikesfödda och mellan svenska medborgare som har två inrikesfödda föräldrar respektive två utrikesfödda föräldrar, kvarstår dock även när dessa faktorer kontrolleras för. Lägst är valdeltagandet för personer födda i Afrika, Asien och Europa utanför EU.

SCB:s rapport anger att dessa skillnader, som är större än 2018, inte kan förklaras av de indelningar som undersöks i rapporten. Myndigheten menar att de delvis kan förklaras av att det var många nya svenska medborgare från dessa födelselandsgrupper jämfört med 2018. Cirka 30 procent av de röstberättigade i 2022 års val som var födda i Afrika eller Asien var inte röstberättigade i riksdagsvalet 2018.

SCB finner ett positivt samband mellan vistelsetid i landet och valdeltagande. Dock menar myndigheten att detta samband beror på etablering i form av partner, anhöriga som röstar och högre utbildnings- och inkomstnivå. När dessa faktorer uteblir, uteblir även sambandet mellan vistelsetid och valdeltagande.

Det finns även ett samband mellan hur och var människor bor och valdeltagande. Detta samband försvinner dock i stor utsträckning när hänsyn tas till utbildnings- och inkomstnivå, familjesituation, anknytning till arbetsmarknaden, att ha någon anhörig som röstar, samt sjukdom. SCB drar slutsatsen att dessa variabler påverkar även hur och var en person bor.

Valdeltagandet var lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar och högst i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Myndigheten lyfter fram skillnader i in- och utflyttning som förklaring. Sedan förra valet har en tredjedel av de röstberättigade lämnat det område de bodde på för att flytta in i ett annat område. I områden med stora socioekonomiska utmaningar ser man större inflyttning, utflyttning och tillkomst av nya röstberättigade (57 procent av de som var röstberättigade vid föregående val bodde vid valet 2022 kvar i områden med socioekonomiska utmaningar, jämfört med 75 procent i områden med goda socioekonomiska förutsättningar). Skillnaderna förstärks av att i områden med stora socioekonomiska utmaningar sker ett större inflöde förstagångsväljare som inte är nära myndighetsåldern. Förstagångsväljare som är runt 18 år gamla ligger nära medelsnittet för valdeltagandet i sitt bostadsområde jämfört med förstagångsväljare av annan ålder som har en lägre valdeltagande (SCB, 2022). Den senare befolkningskategorin är mer sällsynt i områden med goda socioekonomiska förutsättningar än i områden med socioekonomiska utmaningar (2 respektive 13 procent). Denna typ av inflyttning kan dock inte mer än delvis förklara det lägre valdeltagandet i dessa områden. Även de som bott längre i dessa områden har ett lägre valdeltagande.

Enligt en studie av valdeltagandet hos röstberättigade ungdomar 18-25 vid valet 2018 varierar valdeltagandet utifrån var i landet ungdomarna bor. Ungdomar som bor i pendlingskommuner, nära storstäder, röstar i högre utsträckning än ungdomar på landsbygden. Studien konstaterar att korrelationen mellan valdeltagande och kön, utbildning och etnisk bakgrund hos befolkningen i stort även gäller ungdomar. Man lyfter fram social tillit och förtroende för politiken som viktiga faktorer som determinerar valdeltagandet. Enligt rapporten tenderar ungdomar som växer upp i socioekonomiskt resurssvaga områden att ha lägre politisk tilltro jämfört med ungdomar som växer upp i resursstarka hem.

Enligt en enkätundersökning som Statistiska centralbyrån gjorde i samband med valanalysen 2022 fann myndigheten att skillnaderna i valdeltagandet på riksnivå inte kan förklaras av lägre förtroende för politiker i Sverige eller upplevda möjligheter till insyn eller inflytande (SCB, 2023a, s. 79).

Hur har valdeltagandet och insatser för att främja valdeltagandet sett ut i Botkyrka?

Botkyrkabornas valdeltagande i riksdagsvalet 2022 minskade till 71,32% från 78,24% i 2018 års val, och i valet till kommunfullmäktige sjönk det till 64,6% från 71,42% jämfört med 2018. Det är en avsevärd nedgång jämfört med tidigare val. Valdeltagandet i valet 2018 ökade med en halv procent i kommun- och riksdagsval jämfört med 2014, även om valdeltagandet bland de som enbart hade rätt att rösta till kommun- och regionfullmäktige hamnade på samma nivå som 2014.

Här bör noteras att valdeltagandet ökade i de valdistrikt där det genomförts riktade insatser (Azizi 2018). Dessa hade intensifierats sedan valdeltagandet till riksdagen det så kallade supervalåret 2014 hade minskat med 1 procent (från 78,8 till 77,8 procent) och till kommunfullmäktige med 1,85 procent (från 72,8 till 70,95 procent). Valdeltagandet till EU-parlamentet ökade däremot med 1,2 procentenheter, (från 43,5 procent i valet 2009 till 44,75 procent 2014) (PwC 2014). Variationen i valdeltagande mellan de kommundelar med högst och lägst valdeltagande var över 40 procentenheter (Madestam & Rojas, 2019).

Nedgången i valdeltagande kontrasterar mot en ökning av förtidsröstning. Kommunen uppmuntrade till förtidsröstning under valet 2022 genom att anlägga flera lokaler för förtidsröstning samt dagligen redovisa siffror på förtidsröstningen på reklamskärmar i Hallunda centrum, Fittja centrum och Alby centrum. Antalet Botkyrkabor som valde att rösta på medborgarkontoren i ovannämnda kommundelar ökade med 4,66 procentenheter jämfört med valet 2018 (Botkyrka.se, 2022).

Hur förklaras utvecklingen i valanalyser och utredningar?

Föreliggande studie är den första analysen av valdeltagandet i Botkyrka valet 2022. Det finns därför ingen tidigare systematisk analys att hänvisa till. Vi kan notera att kommunens valkanslichef i ett pressmeddelande i samband med publiceringen av valresultaten framhöll att minskningen av valdeltagandet i Botkyrka var en del av en nationell trend. Vidare uttryckte han att den uppkomna köbildningen i vallokalerna föranledda av de nya reglerna för valgenomförande kan ha spelat en roll (Botkyrka.se, 2022).

Trots en halv procents ökning i valdeltagandet var valdeltagandet i Botkyrka 2018 lågt i jämförelse med resten av landet. Enligt Jenny Madestam och Carlos Rojas jämförande analys med likvärdiga kommuner låg detta i linje med utvecklingstrenden i kommuner med liknande demografisk komposition. Botkyrka hade dock något lägre valdeltagande än jämförelsekommunerna Haninge, Sigtuna, Huddinge, Upplands bro, Landskrona och Borås (Madestam & Rojas, 2019). Analytikernas uppfattning var att externa faktorer troligen påverkade valdeltagandet i Botkyrka i högre utsträckning än kommunens insatser. Utifrån ett 30-tal intervjuer med personer som hade rösträtt i valet 2018, fann utredarna att motiven för att inte rösta var fler och mer varierade än vad som tidigare antagits. I princip hade varje intervjuperson som inte röstat en unik anledning att avstå även om det fanns vissa mönster (Madestam & Rojas, 2019). En av analysens slutsatser är att befolkningens egna varierande anledningar att inte rösta bör tas i beaktande när insatser för att öka valdeltagande ska utformas. På grund av svagt valdeltagande i Alby 2014 hade riktade insatser gjorts och valdeltagandet där ökade mer 2018 än i andra stadsdelar. Utredarna menar dock att negativa skrivelser i media och påståenden om valfusk ändå kan ha påverkat valdeltagandet negativt (Azizi, 2014; Madestam & Rojas, 2019).

Enligt Botkyrkas egen analys av valdeltagandet 2014 är minskningen av valdeltagandet under valet 2014 en effekt av en rad händelser: att antalet röstberättigade till kommunalvalet hade ökat det året med nästan 5000 personer jämfört med 2010 och de flesta av dessa var unga förstagångsväljare med andra bakgrunder än majoritetssvensk, vilka är statistiskt mindre benägna att rösta i de allmänna valen. Kommunens analys lyfter också fram att valrörelsen liksom insatserna för att öka valdeltagandet påverkats av spänningar kring utförsäljningen av allmännyttiga bostäder inom Botkyrkabyggens bestånd på Albyberget. Denna process väckte frågor om invånarnas verkliga möjligheter till inflytande och delaktighet i kommunen och påverkade medborgarnas tillit till de politiska institutionerna. Albyberget hade lägst deltagande i hela kommunen (Azizi, 2014). Ytterligare en förklaring som lyftes fram kring valdeltagandet 2014 var invånares besvikelse över att de politiska partierna i Botkyrka varit passiva inför oroligheter på andra platser i världen (Azizi, 2014). Situationen i omvärlden och då framför allt i Mellanöstern, Irak och Syrien pekades ut som faktorer som kan ha påverkat invånarnas politiska engagemang även lokalt.

Vilka åtgärder rekommenderas och vilka genomförs?

Botkyrka har genomfört olika insatser för att öka valdeltagandet sedan 2006. Flera av dessa insatser har varit riktade till unga och personer med utländsk bakgrund. Utöver dessa har insatser riktats till första, andra och tredje gångens väljare (Madestam & Rojas, 2019). Det finns alltså många års erfarenheter av hur arbetet brukar läggas upp och vilka målgrupper, mål och insatser man arbetar med.

Konsultbolaget PwC följde upp Botkyrkas insatser inför valet 2014 och gav flera rekommendationer. Man ansåg att Botkyrkas mål att öka valdeltagandet mer än i riksnittet framstod som alltför ambitiöst och mer av en vision än ett nåbart mål med tanke på de undersökningar och intervjuer som kommunen genomfört inför valet (Carragher-Wallner & Regnell, 2014). Ett rimligare mål hade enligt rapportsskrivarna varit att bibehålla nivån på valdeltagande jämfört med föregående val 2010. I rapporten ges även rekommendationen att involvera hela den kommunala organisationen vid planering och förberedelser av valfrämjande insatser istället för enbart en enhet inom Kommunstyrelseförvaltningen (Carragher-Wallner & Regnell, 2014, s. 19). Eskilstuna kommun lyfts fram som ett lärande exempel. Där arbetar man mer förvaltningsövergripande, utifrån en gemensam arbetsgrupp och med förankring i respektive förvaltningsledning. Ansvar för ökat valdeltagande ligger inte enbart på en enhet i kommunen utan man försöker mobilisera hela kommunen i arbetet. Rapportsskrivarna finner det problematiskt att kunskaper om hur arbetet med att främja valdeltagandet brukar struktureras och systematiseras är koncentrerat till en person. Det skapar en sårbarhet från organisationens perspektiv.

Enligt rapporten saknas det styrdokument från kommunen för hur arbetet med att främja valdeltagandet ska genomföras. För att möjliggöra styrning, tydlighet och mätbarhet efterlyser rapporten en tydlig projektplan innehållande utgångspunkter, vision, mål, syfte, målgrupper, särskilda krav, avgränsningar, risker, mätbarhet, etcetera (Carragher-Wallner & Regnell, 2014, s. 22). Rapportförfattarna betonar vikten av långsiktighet och att det finns en tydlig tidsplan för arbetet. De lyfter fram att olika delar inom den kommunala organisationen har förutsättningar, kunskap och förmåga att kunna bidra i en bredare satsning på ökat valdeltagande. De nämner de dåvarande områdesgrupperna som ett bra organ för förankring av arbetet och för att nå förvaltningarna. En annan framgångsfaktor är att grundligt arbeta med kartläggningar av distrikt och målgrupper, vilket gjorts i Eskilstuna.

I Madestams och Rojas rapport inför valet 2019 lämnas en rad rekommendationer. De baseras på en analys av kommunens tidigare insatser, en kvalitativ intervjustudie de genomförde med Botkyrkabor och tidigare forskning. De lämnar rekommendationer på tre olika nivåer: den institutionella, den kontextuella och den individuella. Utredarnas rekommendationer på den institutionella nivån inkluderar generös tillgång till vallokaler för förtidsröstning med långa öppettider, mobila vallokaler samt ökad tillgänglighet genom assistenter och information om partier. Kontextuella insatser, som syftar till att skapa en positiv omgivning för valdeltagande, inkluderar initiativ som en demokratipodd, valambassadörer, demokratiskolor och politiska debatter på olika språk. Bland de rekommenderade insatserna på individnivå finns sms-utskick, öppna demokratiskolor på torgen och sociala mediekampanjer.

Kommunens strategier och mål

Botkyrka kommuns strategi för demokrati och delaktighet antogs under våren 2023. Den adresserar problemet att valdeltagandet i kommunen ligger betydligt under det nationella genomsnittet och identifierar stora skillnader i delaktighetsnivåer mellan valdistrikt inom kommunen. Strategin riktar in sig på flera mål för att motverka denna trend: förbättrad kommunikation, utbildning om den representativa demokratins funktion och ökad närvaro av förtroendevalda och politiska aktörer på offentliga och digitala arenor (Botkyrka kommun, s 7, 2023).

Strategin understryker även vikten av att lära av andra kommuners erfarenheter och delta i bredare nätverk. Barn och ungas delaktighet lyfts fram som särskilt viktiga, med skolor och ungdomsförbund som centrala aktörer. Även fritidsverksamheter och föreningars roll för att öka delaktigheten och kunskapen om demokrati och mänskliga rättigheter betonas. Strategin talar om att integrera demokratiutbildning och engagemang i skolornas undervisning och att arrangera temadagar baserade på ungdomars intressen. Enligt strategin bär skolorna ett särskilt ansvar att i sin undervisning belysa den kommunala demokratins utformning och vägar till engagemang och påverkan. Kommunen bör arbeta för att kommunala verksamheter, ungdomsfullmäktige, politiska ungdomsförbund och lokala förtroendevalda blir inbjudna till skolan för att öka kunskapen om hur kommunal politik och verksamhet fungerar.

För att omsätta strategin till praktik, utarbetas en handlingsplan där representanter från flera förvaltningar ingår i arbetsgruppen (KS/2022:00319 2023-03-30). Insatser inför valet 2022 inkluderade bland annat informationskampanjer via sms och brev till alla hushåll, 32 valinförmätörer, annonseringar i lokaltidningen, demokratidagar, digitala kampanjer och mobila enheter (Botkyrka kommun, 2022c). Målsättningar för valet 2022 inkluderade att öka valdeltagandet generellt, särskilt i de områden med lägst deltagande och bland de som enbart är röstberättigade till kommun- och regionval.

I ett bredare perspektiv hänger kommunens strategi för demokrati och delaktighet samman med kommunens långsiktiga mål kopplade till FN:s agenda 2030, där valdeltagande och ömsesidig tillit är centrala indikatorer. I styrdokumentet "Ett hållbart Botkyrka" uppdaterat 2020, beskriver kommunen de lokala hållbarhetsutmaningarna i förhållande till FN:s 2030-mål. Samtliga kommunala mål har ett generationsperspektiv (Botkyrka kommun, 2020. s, 4) dvs sätter mål för vad som bör ske 10 år framåt i tiden. Indikatorer för att följa upp arbetet för sammanhållning och demokrati, mål 6 i Botkyrka, är just valdeltagandet och att Botkyrkabor ska känna tillit till varandra. Utifrån dessa indikatorer har man satt upp två generationsmål 1) Botkyrkabor litar på varandra och har tilltro till demokratin. 2) Botkyrkabor med olika bakgrund har etablerat sig på lika villkor inom olika samhällssektorer lokalt, regionalt och nationellt. (Botkyrka kommun, 2020. s, 25).

"Ett hållbart Botkyrka" utmaningen med lågt valdeltagande kvarstår trots stora informationsinsatser (Botkyrka kommun, 2020, s. 25). Att många inte röstar kan enligt styrdokumentet bero på flera saker, till exempel att man inte känner sig välkommen i, eller tillit till, samhället eller att man lever i osäkerhet om framtiden. Dokumentet lyfter också upp skillnader i deltagandet i samhällsbyggandet mellan olika invånargrupper i Botkyrka, vilka enligt styrdokumentet beror på olika vanor, traditioner, möjligheter och förmåga att ta del av demokratiska sammanhang. Faktorer som familjebakgrund, individuella förutsättningar och socioekonomisk segregation nämns som orsaker till skillnaderna (Botkyrka kommun, 2020, s. 25).

Kommunen eftersträvar en djupare förståelse av orsakerna bakom det låga valdeltagandet hos vissa invånargrupper och en ökad inkludering i demokratiska processer. Målet är att möjliggöra en aktiv demokrati och delaktighet som bidrar till högre tillit till andra invånare, förtroendevalda och den kommunala förvaltningen. Här nämns sambandet mellan delaktighet, utbildning, arbete och hälsa för en inkluderande demokrati och man lyfter även in frågor om mänskliga rättigheter.

Styrdokumentet framhåller behovet av transparenta processer, inkluderande dialog och användning av digitala verktyg för att främja delaktighet och stärka tilliten till demokratin. I detta sammanhang betonas vikten av att skapa trygga och neutrala arenor där olika perspektiv kan mötas (Botkyrka kommun, 2020, s. 25).

Intervjuundersökning: att rösta eller inte rösta?

I detta kapitel kommer resultatet av de 14 intervjuer med 53 Botkyrkabor som genomfördes för denna studie att sammanfattas tematiskt. Intervjuerna genomfördes med boende från de kommunalar som hade lägst valdeltagande i valet 2022.

Det bör noteras att intervjupersonernas intresse för partipolitik varierade avsevärt. Vi fann dock inget klart samband mellan intresse för partipolitik och benägenhet att delta i valet. I intervjuerna med deltagare som röstat i valet 2022 fanns det tvärtom exempel på röstare som egentligen inte hade något större intresse för partipolitik (intervjuerna 3 och 4). Bland de som inte röstade fanns det exempel på både sådana som inte ansåg sig vara särskilt insatta i eller intresserade av partipolitik (intervju 9) och på sådana som uppfattade sig som intresserade av samhällsfrågor och partipolitik men som av olika skäl låtit bli att rösta 2022. Det kunde handla om att de hade svårt att ta till sig information om svenska politiska partier på grund av språkliga hinder (intervju 11) eller om att de hade slutat rösta på grund av besvikelse över samhällsutvecklingen (intervju 8, 11, 13).

Vårt material går med andra ord emot en förståelse av valdeltagande där röstande kopplas till intresse för och kunskap om partipolitik och samhällsfrågor, medan icke-röstande associeras till avsaknad av sådana kunskaper. Den verklighet som intervjuerna ger uttryck för är mer komplicerad än så.

För det mesta svarade de intervjuade att val på alla nivåer är viktiga, utan att lyfta fram någon nivå som extra viktig. Vårt material pekar därmed inte mot klara mönster i denna fråga. Däremot sticker inställningen till EU-valet ut i intervjumaterialet. I vissa intervjuer framgick det att ingen av deltagarna kände till att EU-val kommer att hållas under 2024, inkluderat sådana personer som röstat 2022 (Intervju 3, 4, 5, 7). Samtliga deltagare i intervju 1 och 12 visste däremot om att EU-val ska hållas under 2024, planerade att rösta då och hade tidigare deltagit i EU-val. De unga förstagångsväljarna i intervju 6 uppgav att de var osäkra på om de skulle rösta i EU-valet på grund av bristande kunskap om vad detta val handlar om (Intervju 6). Deltagarna i intervju 8 och 13, som aktivt valt att sluta rösta, visste mycket väl att ett EU-val skulle hållas under 2024, men de hade redan bestämt sig för att inte rösta. Deltagaren i intervju 8 förklarade att tilliten till systemet helt enkelt inte längre fanns: "Och det gick sönder. Det är inget som jag tror kan återställas. Om du frågar mig om jag... att jag kommer att rösta nästa år? Nej, nej, nej... självklart inte. Jag vill inte vara med i showen" (Intervju 8).

Härmed föregår vi och exemplifierar ett centralt resultat för denna undersökning, nämligen att röstandet inte enbart förknippas med möjligheten att påverka vilka som styr politiskt i samhället, utan också med möjligheten att bidra till en positiv utveckling i samhället och för en själv. Röstandet förlorar sin mening om den röstande upplever att livsvillkoren bara försämrats, oberoende av vilka partier som styr. Tilltron till att valdeltagande kan bidra till en positiv utveckling framstår i denna studie som en viktig förutsättning för valdeltagande, något som till exempel synliggörs när de deltagare som röstade i valet 2022 förklarar varför de tycker att det är viktigt att rösta.

Varför rösta?

I intervjuerna med deltagare som röstade 2022 ombads de att förklara varför de valt att göra det. Själva frågan kunde ibland väcka en viss munterhet, som om det var en udda sak att överhuvudtaget behöva fråga sig. Detta kan tas som ett tecken på att röstandet för dessa grupper fungerar som en norm och uppfattas som en självklarhet som inte behöver tänkas igenom. Svaren som gavs till frågan var snarlika. Röstandet handlade om 1) att välja vilka som ska styra politiskt, 2) få sin röst hörd och påverka samt 3) att bruka en rättighet som inte alltid varit självklar.

Rösta för att välja vilka som ska styra politiskt

Att rösta som ett sätt att föra fram det parti som den röstande uppfattar kan leda landets utveckling till det bättre är ett svar som återkom i intervjuerna med deltagare som röstat i valet 2022 (Intervjuer 1, 2, 3, 12):

Intervjuare: Hur tänker du när det gäller röstandet? Varför är det viktigt?
Varför röstar du?

Kvinna 1: Ja, det är samma som hon säger. Jag röstade för att det parti som jag ville ska gå bättre, för Sverige.

Kvinna 2: För Sverige, inte bara för oss.

Kvinna 1: Exakt, man tänker på landet. För vi är svensk medborgare. Vi vill att Sverige ska vara bättre och gå upp liksom. (Intervju 3).

Andra återkommande teman är röstandet som en skyldighet och röstandet som ett sätt att välja bort att vissa krafter tar över i samhället:

Det är en rättighet. Det är en möjlighet, men det är också en skyldighet och jag tänker om man är lite osäker på vad man ska rösta så ska man ändå rösta för att hålla vissa andra borta så. Det är viktigt att rösta. Att tänka med huvudet. (Intervju 2).

En deltagare i intervju 12 kopplar ihop röstandet med möjligheten att se till att politiker arbetar med att uppfylla ens rättigheter. Logiken som skymtar fram är att röstandet också öppnar för möjligheten att ställa krav på att politiker ska skydda de röstades intressen och möjlighet att leva värdigt och tryggt:

Kvinna: [F]ör att du ska följa mina rättigheter, det är därför. Att du ska komma och bli statsminister och kommunalråd och landstingshövding så ska du skydda mig. Det var därför.

Intervjuare: Du vill ha någon som företräder dina intressen?

Kvinna: Ja, det är därför de är där. Annars, om jag inte röstade, vad ska de göra där? Eller hur? Ja, så det är därför, mina rättigheter, mina dagsättningar, allting. För att sjukvård behöver jag, jag ska gå till landsting. Kommunen måste jag gå för att de ska röja snön i omgivningen, skolor, såna där saker. Och staten måste bestämma också någonting för oss invandrare så att vi får leva. Så att det är därför, då måste vi rösta. (Intervju 12).

För att få sin röst hörd och påverka till det bättre

Tankefiguren att röstande är kopplat till möjligheten att bidra till en positiv utveckling i samhället var det mest återkommande temat i våra intervjuer (Intervjuer 1,2, 3, 4, 5, 7, 12).

Kvinna 1: Jag också, jag röstar varje år, varje, yani var fjärde år jag röstar. För att bli bättre. Man röstar för att, helst man tycker att Sverige ska bli bättre och bättre.

Intervjuare: Bättre på vilket sätt?

Kvinna 1: På allt.

Kvinna2: På allt.

Kvinna1: På allt, ekonomi, i samhället, framtid, barnen, hur ska utveckla. Det är mycket viktigt. (Intervju 3).

Intervjuare: Ja, vad är huvudorsaken till att ni röstade då?

Ung man 1: Ville se förändring i samhället. Det är ...

Ung man 2: Jag skulle precis säga samma sak, tog mitt ord. Helt ärligt, det är därför.

Ung man 3: För mig var det första rösten.

Ung man 1: Det är ju därför man röstar, man vill se en förändring och man vill se...

Ung man 2: Att det går framåt. (Intervju 7)

Kopplingen som gjordes i intervjuerna mellan akten att rösta och möjligheten att bidra till en positiv samhällsutveckling är intressant på flera sätt. Den kan förstås som att den underliggande logiken som ger röstandet en mening formas i relation till tron på en möjlig samhällsförbättring. Så länge denna möjlighet upplevs som just en möjlighet finns det anledning att rösta, även om chansen är minimal:

Men varför jag röstade var mest för att jag kan inte ... Om man tänker så här, om man inte tror på att det kommer ske någon förändring, men det finns 1 % chans på att det blir en förändring om du röstar, då är det ... då förlorar du inget på att bara gå och rösta. För sen kan du inte prata om att du vill göra en förändring om du inte röstar (Ung förstagångsväljare, intervju 7)

Tanken att rösta för att "saker ska bli bättre" kompletterades i flera grupper med konstaterandet att den möjlighet som de själva kopplar röstandet med, att röstande bidrar till samhällsförbättringar, är något som inte verkar ha uppfyllts under de senare åren (Intervjuer 4, 7, 12). Ett exempel är en deltagare i intervju 4, som på frågan om varför hon röstar svarar: "Vi har gett våra synpunkter för det ska bli bättre. Tyvärr det blev inte samma som de hade lovat" (Intervju 4). Att röstare inte kan se en förändring trots att de röstat var ett tema som även unga förstagångsväljare kunde ge uttryck för: "Jag är inte jätteinsatt men jag förstår vad som händer om det här partiet skulle vinna eller om det här skulle vinna. Men sen jag haft ögon ... vi säger, sen åttan eller nian kanske, jag har inte sett någon förändring i samhället" (Ung man, intervju 7).

För vissa deltagare framstår röstandet som en akt som är uttömd på sitt potential till positiv samhällsförändring, de röstar trots att de vet att de blir "lurade" (Intervjuer 7 och 12). En förstagångsväljare i intervju 7 som röstade i valet 2022 uppgav att han gjorde det trots att han saknade tro på själva valsystemet:

Ung man 1: Jag vet att jag har ganska trångsynt syn kanske, jag röstade bara för att ... ja, men rösta. För mig känns det som att ... Och jag tror det är så för många, att man känner att det spelar inte egentligen någon stor roll vem det är som har makten, och som du säger, man ser inte någon förändring, man tänker mest på "vad kan jag göra som individ för att förändra saker för mig själv?" Så för mig var det mest att jag röstade för att det var en kul grej, och då kunde jag ...

Ung man 2: Första rösten.

Ung man 1: Ja, första rösten. Då kunde jag inte lika mycket om politik, eller jag säger inte att jag kan mycket nu. Men för mig har det alltid varit så i alla fall, att jag ... Så det ... jag känner att det kan kvitta ibland. (Intervju 7)

För att bruka en rättighet som inte alltid är självklar

En annan vanlig förklaring till att rösta sätter fokus på att rösträtten inte är en självklarhet och kan inte tas för given (Intervjuer 1, 2, 4 och 5). Detta understryks genom utsagor om tidigare generationer uteslutning från rösträtt och om begränsningar i rösträtten i andra länder.

Kvinna 1: Det är vår rättighet som man ...

Kvinna 2: Våra rättigheter, ja.

Kvinna 1: Jag tänker hela tiden att det är många som blev dödade när de kämpade, kvinnor ...

Kvinna 2: Kvinnor, ja, just det.

Kvinna 1: för att få rösta.

Kvinna 2: Förut fick inte ...

Kvinna1: Hela tiden, det är det: varför inte använda? Vi är glada därför vi har rätt att rösta. (intervju 1)

Röstande i politiska val förknippas med tidigare generationers uppoffringar för att få rösträtt och med människor i andra länder som saknar den rätten. Att rösta får mening av att det inte är en självklar rättighet vilket upplevs som förpliktigande. Akten att rösta blir ett symboliskt erkännande av tidigare generationers uppoffringar, röstandet blir ett sätt att bidra till att dessa uppoffringar inte ska ha gjorts förgäves. I sådana utsagor ges röstandet en moralisk dimension som utgår ifrån en identifikation med tidigare generationers kamp och med förtryckta människor i andra delar av världen, en relation som skapar röstandet som en rättighet som måste försvaras och förvaltas. I vårt material uttrycks denna föreställning enbart i intervjuer med vuxna. Detta tema tas inte upp i någon av intervjuerna med förstagångsväljare.

Varför låta bli att rösta? – De röstande om de som inte röstar

I intervjuerna som genomfördes med deltagare som röstade under valet 2022 tillfrågades dessa om de kände personer som valt att inte rösta och om de i så fall visste varför de inte gjorde det. Deras svar hade många gemensamma trådar, och de flesta kretsade på olika sätt kring ett tema som kan beskrivas som upplevelser av röstandets meningslöshet.

Röstandets meningslöshet

Röstande deltagare berättade i intervjuerna att de i sina sociala kretsar har bekanta och familjemedlemmar som inte röstar. När de tillfrågades om varför de trodde att dessa personer avstod från att rösta handlade svaren ofta om upplevelser av att det var meningslöst att rösta (intervjuer 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12):

Kvinna 1: Jag känner flera, de vill inte rösta. De säger: Varför vi gör det? Ingen lyssnar. Det kommer inte upp vår, vad vi vill ha. Det är inte rätt. De vill ha som ... De gör det som de vill ha. De lyssnar inte på oss. Det blir inte stor skillnad.

Kvinna 2: Nej, precis. Ja, jag håller med. Att de tänker som [hör inte 0:30:50] säger att "varför ska jag rösta? Min röst kommer inte bli hörd." Men om du inte röstar och flera andra inte röstar, det är bara där är ganska många röster som fattas. Då kanske vi tillsammans kan påverka resultatet på valet. (Intervju 1).

Kvinna: De säger att det är ingen idé om vi kommer och röstar för de lyssnar ändå inte på oss, vad vi säger. De gör inte vad de har sagt och lovat. De behöver inte, det är ingen idé.

Intervjuare: Okej. De du tror de röstade tidigare men nu har de slutat?

Kvinna: Ja, ja. (Intervju 4)

Röstande beskrivs också som meningslöst i förhållande till samhällsutvecklingen, att personerna inte sett förbättringar i samhället och i närområdet, utan snarare försämringar:

Därför att när man pratar med folk de säger varför ska vi rösta, det händer ingenting. Dessutom när jag pratade med folk som att de ska gå och rösta, nej det händer ingenting, varför ska vi göra det. Den ändrar inte. (Kvinna, intervju 5)

Till detta tema kan också räknas utsagor om att politiker lovar mycket under valperioder men inte lever upp till löften när de väl blivit valda (Intervjuer 1, 2, 7). Detta återkommer som en anledning till att människor förlorar tilltron till politiker:

Kvinna 1: Ja, kanske att ... Vad jag vet i alla fall, vissa som jag känner som inte röstar är att även om de skulle rösta på det partiet de vill ska vinna så kommer inte politiken, eller den lovade politiken gå igenom. Utan det är bara snack. Det är mycket snack som man lovar på debatter och sånt där innan valrörelsen.

Kvinna 2: Ja, att man har sett tidigare "okej, de har lovat det här, men det som har hänt är någonting annat." (grupp 1)

Tror jag politikerna, de är inte seriösa. Innan valet så kan de lova en jävla massa saker och sen så ... ja, så gick det ju inte, så fick de inte med sig någon annan och det sket sig. Och jag tror unga framför allt ... Jag tror att de skulle behöva mera tydliga, klara saker som politikerna som driver som sin grej och håller fast vid det i stället för att hacka på varandra, och det blir för banalt, det blir barnsligt, det blir ... Man tappar tilltron till... (Kvinna, intervju 2)

Politiken är till för folk i innerstan

En annan anledning till att bekanta inte röstar uppges vara upplevelsen att det politiska systemet inte är till för en, utan är till för andra grupper. I intervju 7 med unga förstagångsväljare som röstade 2022 berättar männen:

Ung man 1: Och jag tänker också på att man kanske känner att inte det till... att det riktas inte mot dig. Och då menar jag till exempel att du har inget med valet att göra. För att det är blandat med utanförskap och ignorans, det går lite hand i hand just i det här sammanhanget. För att många tror att "ja, men det är bara de i innerstan som kan göra påv... som kan gör skilln/", det hör jag av elever som bor här nu. Att "ja, men det är bara de som kan göra en förändring, inte vi, vi är bara /".

Intervjuare: /Alltså, de som är innerstad och de som är utanför i förorten, att det är en makt...

Ung man 1: Ja, ja, ja, ja. Stora. Och då menar jag också att då kan det vara det här att på grund av att du känner så och på grund av att man har den bilden av sig själv och utifrån så väljer man att inte utbilda sig inom det området. Då väljer man att inte påverka för att man känner att det är hopplöst. För att man kan... man går fram till många i vår ålder och ställer lite politiska frågor, jag tror inte ... och det här det är en åsikt. Men jag tror inte att så många kommer veta så mycket.

Ung man 2: Veta eller bry sig för den delen också.

Ung man 1: Det är det, och det är det jag menar, man bryr sig inte för att man tror att det inte är för en. (Unga förstagångsväljare, intervju 7)

Föreställda brister hos de som inte röstar

Ett mindre vanligt tema i intervjumaterialet är brister hos icke-röstande som anledning till att de inte röstar (Intervjuer 2, 3, 7). I intervju 2 resonerade deltagarna till exempel kring faktorer som utbildningsnivå eller utländsk bakgrund som bidragande orsaker till ett lågt valdeltagande i vissa distrikt:

Kvinna: Jag tror att det påverkar utbildning också.

Intervjuare: Utbildning, hur tänker du då?

Kvinna: Lågutbildat eller ingen utbildning. Det finns många här i Alby som är inte intresserade. De vill bli inte del av samhället.

Man: Många utländska medborgare. Jag tror inte de är intresserade. Jag tror det faktiskt. De kanske tänker på ... om tio år, då flyttar jag tillbaks igen, det där var jag nu kom ifrån, det där. Men jag tror att det är mycket antingen förstå ... många med svenska språket är också, så det är så ... För att kunna rösta och förstå vad de politikerna pratar om måste man kunna svenska.
(Intervju 2)

I detta utdrag fångas en logik där låg utbildningsnivå kopplas ihop med låg benägenhet att rösta, och med en avsaknad av vilja att delta i samhället. De intervjuade presenterar sig själva inom en normativ ram som goda, röstande samhällsmedborgare, något som också synliggör de aspekter av moralisk rättfärdighet som röstande kan förknippas med. Detta synliggörs också i följande i meningsutbytet nedan:

Intervjuare: Varför tror ni att folk inte röstar?

Kvinna1: De har tappat förtroendet, kanske.

Kvinna2: De är lat!

Utdraget synliggör hur lätt icke-röstande kan formuleras utifrån en moralisk position, där den icke-röstande tillskrivs negativa karaktärsdrag.

De som inte röstar om sina skäl

I intervjuerna med personer som inte röstade i valet 2022 finns det förklaringar som överlappar med de teman som icke-röstande tillskrevs ovan. Det finns också förklaringar som enbart uppgavs av deltagare som själva inte röstat.

Språkliga hinder och avsaknad av information

Den mest framträdande förklaringen som tas upp av personer som inte röstade i valet 2022, men som inte tas upp av intervjupersoner som röstade, är svårigheten att sätta sig in i partiernas frågor och program. Det gäller dels rent språkliga svårigheter med att ta till sig den information som finns, dels osäkerhet om varifrån de ska hämta denna information. (Intervju 6, 9, 10, 11).

Deltagare gav uttryck för att språket var ett hinder för att ta till sig relevant information om det som händer i Sverige. En av deltagarna i intervju 11, som gjordes med personer som inte deltagit i valet 2022, lyfte upp svårigheten att ta till sig information på svenska som en anledning till att hon inte följde det politiska samtalet i Sverige mer:

Det finns inte tillräckligt information för mig, för att jag har inte tillräckligt språk, svenskt språk. Men jag vill vara ... Jag vill veta mer" (Intervju 11).

En annan deltagare i samma grupp berättar att hon inte röstade i valet 2022 då hon befann sig i sitt födelseland. Hon behövde då ta hand om sin sjuka mor, men utöver det upplever hon att hon saknar kunskap om vad de olika partierna i Sverige står för, vilket också gör det svårt för henne att rösta:

Kvinna: Jag tycker att man måste rösta. Och jag ska rösta [skratt] andra gången. Men det finns en del jag förstår inte, hur många partier det finns, vad de bjuder i sina program. Jag säger det.

Intervjuare: Precis. Vilka program, vilka frågor. Ja.

Kvinna: Vilka program har de? Och jag trodde jag måste involvera mig mer, mer i det, och vet mycket om det. (Intervju 11):

Även deltagarna i intervju 9, där samtalet tolkades från kurdiska till svenska, tar upp avsaknaden av information om politiska partier som en anledning till att de inte röstade 2022: "Hon (deltagare 3) säger att vi har jättelite kunskap om partierna i sig och vilket parti de ska rösta på. Det behöver de veta mer om säger hon" (Intervju 9, tolkning från kurdiska). Deltagarna i denna grupp menar också att de känner till många andra som inte röstar när det är val på grund av språkliga hinder och avsaknad av information om de politiska partierna.

På liknande sätt lyfte deltagarna i intervju 10 språkhinder och avsaknad av information som en faktor som bidrog till att de inte röstade, och att de visste så lite om samhället. En av dem kopplar det till att han själv växt upp i en familj där föräldrarna själva inte behärskar svenska: "Alltså, jag hade velat lära mig, jag kan, men mina föräldrar ... det finns många här i Botkyrka. Alla är blattar. Vissa kan inte svenska så bra, det är därför de inte röstar, de vet inte" (Intervju 10). Under intervjun menar han att det saknas platser i hans område där information om vad som händer i området och i samhället görs tillgänglig även för personer som inte behärskar svenska.

Unga förstagångsväljare

Avsaknaden av kunskap om partierna som en anledning till att inte rösta återkommer hos unga förstagångsväljare som valde att inte rösta 2022. En ung kvinnlig deltagare som kunde ha röstat för första gången 2022 uppgav att hon kände att hon behövde sätta sig in i vad de olika partierna står för men att hon inte visste hur hon skulle göra det:

Ung kvinna: Till nästa gång kanske jag borde bli informerad och söka lite om olika partier och vad deras mål är, då kan jag rösta. Så ifall jag hade röstat förra året hade det varit något slumpmässigt parti bara.

Intervjuare: Vet du hur du kan skapa dig en bild på vilket parti du kan rösta på, har du någon aning om hur du skulle kunna göra?

Ung kvinna: Nej. Jag behöver veta hur jag ska gå tillväga och få lite information och hjälp av någon som jag känner eller sociala medier, websidor och få mer information (Intervju 14).

Två av de kvinnliga deltagarna i intervju 11, som själva inte bott så länge i Sverige, svarar på frågan om varför de inte deltog i valet 2022 med att koppla det till avsaknaden av intresse för Sveriges politiska frågor i de familjer de gift in sig i. En av de formulerar det enligt följande:

Kvinna: Ja. Min mans familjen är över 500 personer bor här. I över 50 år, de bor här. De röstar inte fortfarande. De lever i hemmen. Doms tankar, doms huvud lever i hemland fortfarande.

Intervjuare: I Turkiet?

Kvinna: De pratar hela tiden mitt lands regler. Jag håller inte med dem. Jag säger barnens framtid är här. Vi lever här. Vi kan inte rösta mitt lands politik. Men de röstar fortfarande i mitt land. De har inte idé, jag tror. Men de pratar hela tiden. Min man också har inte ... Han vill inte här rösta min man också. Jag vet inte. Jag fick inte information. Jag vet inte ingenting i Sveriges politik. Jag hade inte röstat. Om jag får information, jag vill rösta här framtiden nästa gång.

Intervjuare: Nästa gång, om tre år.

Kvinna: Vi lever här. (Intervju 11).

Denna deltagare beskriver en situation där hon finner att hon själv, som nyligen kommit till Sverige, är mer intresserad av det som händer i Sverige än den man hon gift sig med och hans familj, som levit i Sverige i flera decennier. Detta fall är intressant, då det visar hur vistelsetid i landet inte nödvändigtvis behöver korrelera med intresse för svensk politik. Det denna deltagare efterfrågar, för att i framtiden rösta i valen, är mer information om politik och val, till exempel vad olika partier står för. Hon ämnar inför kommande val försöka få tag i denna information för att kunna delta i valen:

Det är viktigt. Mina barnen ska utveckla här. De har framtid är här. Vi måste veta, till exempel ekonomi, regler. Vi kan rösta. Vi kan välja vilken parti är bäst för oss (Intervju 11).

Tanken att det är viktigt att sätta sig in i och delta i svensk politik förekommer också i en annan intervju med en deltagare som uppger att hon aldrig röstat varken i sitt hemland eller i Sverige. Här är rollerna omvända i jämförelse med föregående utdrag:

Aldrig, därför jag har inte intresserad om politikerna, och det är därför. I mitt land det finns olika politikerna. Jag har inte intresse att ... Men när jag kom här till Sverige, min man, han röstar alltid. Och när du frågar honom om vad hände i mitt land, han sa "du måste glömma ditt land. Du bor här. Du måste tänka om Sverige. Du måste veta mer information Sverige. Det är därför du har barn här. Dina barn föddes här. Du måste tänka om Sverige (Kvinna, intervju 11).

Även allmän okunskap om röstande och ovetskap om att det var val uppges som en anledning att inte rösta i intervjuerna med personer som inte röstade i valet 2022. En av deltagarna uppgav att han "inte haft så mycket koll på rösta och sånt" som anledning till han inte röstade i det senaste valet (Intervju 6). En annan deltagare berättade att hon "glömde den dagen". På valdagen arbetade hon och fick veta av en kollega att det var valdagen. När hon under intervju tillfrågades om hon visste att det är möjligt att rösta i förtid på till exempel ett medborgarkontor svarade hon att hon inte hade vetat det, och att det är något hon kommer att ta med sig till nästa val (Intervju 14).

Politikens meningslöshet

Ett starkt närvarande tema i intervjuerna med icke-röstande deltagare är politikens meningslöshet. Intervjuer med icke-röstande vittnar om misstro mot partipolitikens förmåga att leverera samhällsförbättringar, baserad på upplevelsen att samhällstillståndet försämrats oberoende av vilka partier som sitter vid makten (Intervjuer 6, 8, 10, 11, 13). Deltagaren i intervju 13, en man som valt att sluta rösta, ger till exempel uttryck för denna upplevelse som anledning till att han slutat rösta:

Han har inte röstat för han inte ser någon mening med att rösta. Partierna har inget att erbjuda, alla är likadana (...) Det spelar inte någon roll vilket parti som styr det här landet för de inte har riktigt ett system, därför tycker han att man inte ska rösta, för att partierna har ingenting som de står för. Det fungerar inte inom partierna. (...) För man inte har sett någon förändring det är därför. (tolkat från kurdiska av forskningsassistent, intervju 13).

Ett annat exempel är en vuxen deltagare som valde att inte rösta 2022 på grund av rädslan för att bli besviken. Utöver svårigheten att välja ett parti att rösta på, berättade han att han var rädd för att lägga sitt engagemang i en fråga eller på ett parti vilket skulle kunna leda till besvikelse om inget förändrades:

Annars, det finns många bollar i luften, du kan säga. Så jag vill inte hänga bara på en idé, kanske finns en annan idé som är bättre som den första. Och sen kommer komplikation. Varför du väljer den, i stället på den? Och sen kommer du att bli ledsen, för att kämpa mycket, mycket och till slut, det finns ingen ändring. Därför det är på min sidan, jag är 50 år, jag vill inte involverad så mycket i politik. Jag vill kolla hur ... Jag vet det här demokrati. Alla har rätt för att rösta. Men från mig själv, jag backar lite (intervju 11).

I intervju 6, med unga män som valt att inte rösta, förklarar en av deltagarna sitt ställningstagande på följande sätt:

För att jag såg inget parti som sträckte ut, som gjorde ... För de flesta, vad jag har hört i alla fall, och sett på sociala medier, så säger olika partier "ja, men vi kommer göra si och så" till exempel, och de andra åren så har de också sagt det, men de flesta grejerna har inte funkat. Till exempel som kriminaliteten, de har sagt de ska kunna ... de har nya sätt att fixa det och sänka på ... ja, dödsiffrorna. Men vad jag ser i alla fall på Aftonbladet så finns det inte något sånt. Så jag visste inte vilken jag skulle rösta på, så jag tänkte: "ja, lika gärna att jag inte röstar om det ändå inte kommer gå bra" (Ung man, intervju 6).

En variant på temat om politikens meningslöshet är de svar som ger uttryck för en misstro mot politiker som personer och inte mot det politiska systemet (Intervjuerna 10, 11, 13). Ett exempel refererar till politikernas kampanjer på en numera nedlagd ungdomsgård:

För jag litar inte på politiker, för om man kollar tills i dag har de inte gjort det folk har önskat sig. Hade de gjort det folk har önskat sig, då hade kanske inte Sverige sett ut som det gör i dag. Framför allt Botkyrka, för de var jättemycket i [Nedlagd ungdomsgård] och försökte manipulera människor där, men det är bara skitsnack. De bara kommer och pratar (Man, intervju 10).

Deltagare med bakgrund i andra länder vävde ibland in negativa erfarenheter av politiker i ett annat land i sina resonemang in, som en del av sin förståelseram för politiken i Sverige:

Jag vill inte delta, därför det ... Om jag deltar ... Jag [ohörbart] involverad så mycket om politiker, därför det är som jag ser på min hemland. Det finns dåliga politiker som ljuger för folket som bara ville sina röst, och sen på valet de vinner, de glömde folket, därför jag har dåligt erfarenhet på den sidan. Och jag, därför jag vill inte. Jag bara lyssnar, läser lite grann idéer om politiker som här i kommunen, och jag tycker är jättebra förändra vårt samhället för det bästa. Men jag vet inte som jag ... Jag vill inte delta lite mer. (Man, Intervju 11)

Politiken är inte för oss

I intervjumaterialet finns flera utsagor kring upplevelsen av att partipolitiken, eller det rådande politiska systemet, egentligen inte verkar för den intervjuades bästa utan för andras (Intervju 6, 8, 10). En intervjuperson förmedlade att hon kommit till insikt om att det egentligen inte spelar någon roll vilket parti en röstar på. Hon menade att det politiska systemet egentligen styrs av en elit som befinner sig "ovanför" systemet och som politiska partier inte bestämmer över:

De bestämmer inte över många saker. Order kommer från ovan. Det finns en elit som bestämmer över de statliga systemen och som är bortom vad en själv kan tycka. Du kan säga ja, du kan säga nej, rösta på ja, rösta på nej. Saker kommer att göras och utföras som... Härifrån till toppen är det redan klart. Inte som oss. Jag menar, för mig, ärligt talat, jag vet inte hur jag ska förklara saken... Det är som bröd och skådespel. (Intervju 8, översatt från spanska).

Denna deltagare uppgav att hon kommit att betrakta politik som ett spel för gallerierna, ämnat att få människor att tro på förändring trots att inget händer:

Folk applåderar eller klagar utanför. Bröd och skådespel. Du har dem underhållna, du har dem upptagna. Du får dem att tro och till slut... du väntar, du väntar och... nej... det händer... ingenting (Intervju 8, översatt från spanska).

Upplevelsen av att inte vara en del av de grupper som det politiska systemet är till för sätts i vissa fall ihop med den egna etniska bakgrunden eller bostadsområdet. Som svar på frågan om de tyckte att något av valen, kommunal-, regional- eller riksdagsvalet, vara viktigare än andra förklarade en ung vuxen intervjuperson:

Egentligen, det här är inte mitt land. Jag är född här, men jag känner inte att det här är mitt land. För jag har lite annorlunda kultur och sånt där. Just därför, även om jag lever här ... man blir påverkad också att många röstar inte. Att man är från dåligt område. Så låt det flöda. Alltså, låt det bli som det blir. (Intervju 10)

Unga förstagångsväljare

Två av de unga männen som aktivt valt att inte rösta 2022 lyfter under intervjun upp sin upplevelse att politiken inte är för folk från "förorten" utan för de rika. Detta är något de menar sig ha kommit fram till under valåret då de gick sista året på ett gymnasieskolans samhällsvetenskapliga program och fick besök av politiska partier i skolan:

Ung man 1: Då gick man oftast på såna här ... just där det var valår så gick vi till olika partier, så pratade de, men inget parti riktigt lockade mig... enligt mig så känns det bara att många av dem försöker säga en dröm som inte blir verklighet. De säger de ska minska kriminaliteten, men just nu är den på det högsta den någonsin har varit. Och det känns inte riktigt som att politik är för oss från förorten, det känns bara för/

Intervjuare: Ok, hur tänker du då?

Ung man 1: Politik för mig känns för de rika... Det känns bara som att de bryr sig mer om de som bor i Sto... de som bor i stan och de här rikare områdena. Men när de säger att de ska skydda oss från gatan, det känns bara som att de skyddar gatan från de unga. För att det känns bara som att politik och sånt är mer för de rika, för de som har det bättre ställt.

Intervjuare: Just det. Hm. Hur tänker du?

Ung man 2: Vi gick i samma klass. Och under det året så gick vi i trean, och där gick vi till massa olika bås i [Grannkommun] där de pratade om ... där vi gick runt till massa olika partier. Sen, som [Namn] sa, det kändes inte som att någon sträckte ut en hand till oss. För det enda de gjorde var att smutskasta andra. Jag kände ingen koppling till det jag tycker med det de tycker. (Intervju 6)

När tilltron brister

Att tro på systemet, att systemet kan verka för ens bästa, verkar för många deltagare vara avgörande för hur de ställer sig till akten att rösta i politiska val. Många av de som röstar ger uttryck för sådan tilltro. Intervjuerna visar att denna tilltro i många fall möter en gräns när ingen positiv utveckling kan upplevas i den egna tillvaron, val efter val. Tron på systemet och villigheten att rösta minskar i förhållande till om de röstande upplever eller uppfattar positiv förändring och några deltagare beskriver att tilltron slutligen brister. Ett exempel är en kvinna som valde att inte rösta i valet 2022 trots att hon röstat i tidigare val. Som svar på frågan om vad som skulle kunna få henne att rösta igen säger hon:

Kvinna: Oj... jag vet inte om något skulle kunna hända som fick mig att rösta, för jag tror inte det skulle kunna fixa allt som... eller lita på. Det är det. När du tappat förtroendet är det så svårt att återställa det. Som när ett glas går sönder och visst kan man limma fast det, men annars måste man slänga det. Med andra ord nej, det finns inget att göra, det kan inte bli likt igen.

Intervjuare: Det är klart.

Kvinna: Så den frågan är komplicerad för om jag var tvungen att svara dig utan att tänka på att morgondagen kan förändras, skulle jag säga idag att... Jag tror helt enkelt inte längre och om jag inte tror, så finns det inget som kan ändra på mig (Intervju 8, översatt från spanska).

Kvalitativ bedömning av kommunens insatser inför valet 2022

En del av uppdraget bakom denna rapport var att undersöka deltagarnas bedömning av de valfrämjande satsningar som kommunen genomförde inför valet 2022. Den lista som kommunicerades till rapportförfattarna inför undersökningen nämnde 8 olika satsningar:

- 1) Sms om valet som skickades vid tre olika tillfällen till Botkyrkaborna
- 2) Arrangemang och events som också användes som tillfällen att informera om det kommande valet i kommundelarna
- 3) Ordning av valfrämjande aktiviteter i kvarterslokaler
- 4) Valambassadörer, det vill säga Botkyrkabor som fick i uppdrag att röra sig i olika kommundelar och informera om det kommande valet
- 5) Framtagande av affischer och flyers med valinformation
- 6) Valbussar, det vill säga minibussar som parkerade på olika ställen i kommundelarna, där människor också kunde förtidsrösta
- 7) Möjligheter att förtidsrösta på olika plaster i kommundelarna, såsom skolor och medborgarkontor
- 8) Framtagandet av korta valfilmer, det vill säga videos med information om valet som visades bland annat på bibliotek och medborgarkontor.

Det fanns flera utmaningar med att be deltagarna bedöma de olika satsningar som kommunen gjorde för att främja valdeltagande år 2022. Den mest uppenbara är att de intervjuer som denna rapport baseras på genomfördes från mitten på november 2023 till slutet på januari 2024, det vill säga mer än ett år efter att valet genomfördes under september 2022. Det är svårt att be människor komma ihåg hur de tänkte, kände eller gjorde ett år efter att någonting hänt. En teknik som användes av rapportförfattarna för att försöka underlätta för deltagarna att minnas är fotoelicitering. Det betyder att rapportförfattarna under intervjuerna visade foton och illustrationer av de olika satsningarna. Bilderna hade förmedlats till rapportförfattarna av kommunens demokratiutvecklare inför genomförandet av intervjuerna. Det är rapportförfattarnas erfarenhet att dessa bilder till viss del underlättade för deltagare att komma ihåg vissa av satsningarna. Detta gäller särskilt satsningar som på olika sätt var väl synliga i deras närområde under valperioden. Exempel på detta är de orangea t-shirts valambassadörerna hade på sig, eller valbussarna som kommunen använde sig av vilka hade uppmaningar om att rösta målade på olika språk på karossen.

En annan utmaning var att vissa kommunala satsningar var svåra för deltagarna att skilja från de politiska partiernas satsningar, till exempel affischer och flyers om valet. Deltagare kunde komma ihåg att de sett många affischer under valrörelsen 2022, men hade svårare att komma ihåg om några av dem var framtagna av kommunen.

I det följande förs en sammanfattande diskussion om hur deltagarna i de olika intervjugrupperna reagerade på och bedömde respektive satsning.

SMS som påminner om valet

Få av deltagarna i intervjuerna hade något minne av att ha fått sms från kommunen inför valet 2022, och i flera fokusgrupper var det ingen som kunde erinra sig ha fått sådana. Satsningen väckte inte något större engagemang hos deltagarna, med undantag av deltagarna i intervju 9, som inte hade bott så länge i Sverige och som inte hade röstat i det senaste valet, trots att de hade möjlighet till det. De fann sms-utskick vara den bästa av kommunens satsningar, trots att de enligt egen utsago inte fått något sms inför valet. Ingen av deltagarna i intervju 3, 9, 10, 11, 12 och 14 hade något minne av att själva ha fått ett sms, och bara någon enstaka deltagare i intervju 2, 4, 5 och 7 mindes att de hade fått det. En deltagare i intervju 11 mindes att hennes man fått sms i samband med valet, men kunde inte minnas att hon själv fått något. I termer av deltagarnas åsikter av sms-utskick som åtgärd för att främja valdeltagande är de varierande:

Positiva åsikter fanns hos såväl röstande (Intervjuer 1, 2, 4, 5, 7) som icke röstande (6, 9, 10, 11, 13, 14). Vanliga åsikter var att sms kunde fungera som en påminnelse om att rösta (intervju 1, 7, 10, 14), att den antagligen är en relativt billig satsning (intervju 5) och att ett sms-meddelande kan nå röstare i situationer där de "har en adress men bor någon annanstans" (Intervju 7). Satsningen bedömdes också kunna uppmuntra vissa att delta:

Ung kvinna: Det kan vara en bra påminnelse till folk eftersom alla inte ser eller går inte ut. Alla har inte ett jobb där kan få höra av arbetskollegor att det är val och att det närmar sig, du måste rösta. Till exempel om man ska jämföra med en hemmafru som alltid är hemma och har andra arbetsuppgifter och ansvarområden är det svårt för henne få information. Att bli meddelad av en närstående eller kamrat, så det skiljer sig ganska mycket beroende på omständigheterna. Det kan därför vara bra, vara en fördel med sms. (Ung förstagsångsväljare som inte röstat, intervju 14)

Negativa åsikter på satsningen uttrycktes också av såväl röstande (2, 3, 4, 5, 7) som icke röstande (6, 8). Bland de negativa åsikterna återfinns att ingen ens öppnar ett sådant sms utan bara "kastar" det (Intervju 4), att många av mottagarna sannolikt inte förstår svenska (Intervju 5, 12), att sms som medium har väldigt liten möjlighet att påverka någon (Intervju 5, 7), samt att det är överflödigt då det inte går att missa att det pågår ett val på grund av all information som kommer via posten och via affischer (Intervjuer 1, 2, 3):

Man: Det var ändå ganska ... Alltså man vet när valet är. Jag tycker inte man behöver ett sms, det sitter en massa plakat överallt tycker jag, som man är ganska [ohörbart] informerat om det.

Intervjuare: Just det. Du ville säga något?

Kvinna: Jag sa bara det, det är bra att skicka sms, påminnelse, men som han sa, det finns överallt information (Intervju 2)

De unga deltagarna i intervju 6 var överens om att denna satsning inte är särskilt lyckad om det gäller att få ungdomar att rösta. En av deltagarna liknade känslan av få sådana sms med irritationen som uppstår i kontakt med telefonförsäljare: "Man har fastnat på telefonförsäljare, så att det är typ samma effekt, att man bara skjuter undan det i alla fall. Ett sms kan enkelt bli bortglömt" (Ung man, intervju 6).

Arrangemang och event inför valet

Minnet av arrangemang och event med valinformation anordnade av kommunen varierade stort mellan olika intervjuer: från intervjuer där samtliga deltagare mindes en eller flera lokala arrangemang (intervjuer 1, 4, 5 och 14) till intervjuer där bara någon enstaka person eller inga alls kunde minnas något lokalt arrangemang (Intervjuer 6, 7, 9, 13). Angående deltagarnas åsikter om satsning på arrangemang och event är de i allmänhet positiva såväl hos röstande deltagare (Intervju 1, 2, 3, 4) som icke-röstande deltagare (8, 9, 10, 11, 13, 14) även om gensvaret inte är särskilt entusiastiskt:

Positiva åsikter på satsningen uttrycktes av såväl röstande (1, 4) som icke röstande (11, 14). Deltagarna lyfte fram bland annat att event och arrangemang erbjuder tillfällen för direkt kommunikation med politiker (Intervju 7 och 11), att de är ett sätt att få information om valet (Intervju 5) samt att publika event kan ge möjlighet till att höra hur andra resonerar i politiska frågor, något som kan göra det lättare att bilda sig en egen uppfattning och rösta (Intervju 14):

Det här med arrangemang är också viktigt då får man se andra människor, man är i en gruppnivå och få åsikter och idéer från andra människor som kan hjälpa dig att gå tillväga. Se från andra perspektiv, helt enkelt. Jag tycker att de två är ganska viktiga men självklart de andra också viktiga. (Ung förstagångsväljare, kvinna, intervju 14)

Negativa eller mindre positiva åsikter artikulerades av enstaka deltagare i intervjuerna. Några ifrågasatte varför denna typ av arrangemang bara anordnades under valtider i stället för att vara en del av en mer kontinuerlig satsning (Intervjuer 1 och 7). Andra menade att satsningen kändes onödig i jämförelse med andra möjliga satsningar och ville hellre se exempelvis valstugor på torget vilket, enligt deltagarna, inte hade förekommit i samband med valet 2022. Dessa deltagare ansåg att valstugor, till skillnad från tillfälliga arrangemang, möjliggjorde kontinuerliga dialoger om politik (Intervju 2). Andra deltagare hade föredragit fler lokaler för förtidsröstning (Intervju 12). Ytterligare en negativ åsikt var att många av de som deltar på dessa arrangemang egentligen bara kommer för att lyssna på musiken och äta av den mat det bjuds på, men tar inte del av de politiska samtal som erbjuds:

Intervjuare: På Norsborgdagen fanns det politiker som pratade.

Kvinna: Ja. Men det är mest, vårt folk, de tittade på allt som de har bjudit, och sen försvann.

Intervjuare: Erat folk, vad gjorde de så du? Berätta.

Kvinna: Vi var där Norsborgdagen, det var jättebra. Dom satsat mycket, med mat och grill och korv. Men tyvärr dom har varit där och åt och drack och dansade och sedan försvann. (Intervju 4).

Några unga förstagångsväljare lyfte fram att de inte trodde att ungdomar var så intresserade av de vanliga arrangemang som kommunen anordnar i samband med val, och att det vore bättre att satsa på mer profilerade ungdomsarrangemang för att nå fram till dem (Intervju 7).

Uppskattad information i skolor

En typ av arrangemang stack ut som särskilt uppskattad av deltagarna: de som anordnades på skolor och folkhögskolor i samband med valet 2022 (Intervju 1, 7, 9, 11). En av deltagarna i intervju 11 lyfter som ett gott exempel fram ett tillfälle som anordnades av kommunen på den folkhögskola hon läste vid, för att informera om valet och praktiskt hjälpa människor att rösta:

Kvinna: Jag minns att de kom till [Folkhögskola] också, minns jag. Och det var jättemånga i skolan som inte hade röstat som inte visste, du vet, hur man skulle passa tid...

Intervjuare: Just det. Så det var också från kommunen?

Kvinna: Ja, det var från kommunen. De kom till skolan och då fick man rösta och de hjälpte till. Ja, så det var jättemånga i skolan som röstade som inte kunde ta sig kanske. (Intervju 1)

Att just detta tillfälle upplevdes som positivt av deltagaren berodde dels på att de ansvariga ordnat så att satsningen kändes välkommande och välordnad, med "flaggor överallt", och på möjligheten att få rösta på den skola de själva gick i. Detta bedömdes sänka tröskeln för flera av de som röstade den dagen (Intervju 1). De unga deltagarna i intervju 6 kunde inte minnas några arrangemang anordnade av kommunen i de egna bostadsområdena i samband med valet 2022.

Däremot mindes de att de hade fått information om valet på sina skolor, i samband med skolvalet. Politiker från de olika partierna kom och debatterade på skolan, vilket gav tillfälle att ställa frågor direkt. Detta är något som gruppen ställer sig positivt till, och en typ av satsning som de ansåg borde förekomma oftare. Som en av deltagarna uttryckte det: "Det var intressant faktiskt. Det var första gången jag fick se ordentligt hur partierna resonerade. Och det borde vara mer" (Ung man, intervju 6).

Aktiviteter anordnade i kvarterslokaler

Medvetenheten om att kommunen bedrivit valfrämjande aktiviteter i kvarterslokaler i de egna kommundelarna varierade stort mellan olika intervjuer. I cirka hälften av intervjuerna kunde ingen deltagare eller enbart någon enstaka minnas att kommunen ordnade med sådana aktiviteter, såväl bland röstande deltagare (intervju 2, 3, 4, 5, 7) som bland deltagare som inte röstat (6, 10, 12, 13).

I andra grupper kände samtliga deltagare, såväl röstande (intervju 1) som icke röstande (intervju 8, 9, 11, 14), till att det anordnats valrelaterade aktiviteter i lokaler i de egna bostadsområdena, även om få deltagare uppgav att de själva deltagit i dessa aktiviteter (Intervju 1 och 11).

Positiva åsikter kring satsningen på kvarterslokaler dominerade i deltagarnas kommentarer, även om engagemangsnivån var relativt låg. Även intervjuade som inte deltagit i aktiviteterna ställde sig positiva till satsningen (intervju 1, 9, 11). Bland de positiva åsikter som lyftes fram av deltagare nämndes möjligheten att i kvarterlokalsaktiviteter samarbeta med det lokala föreningslivet (Intervju 1 och 11), samt möjligheten att arbeta med mer kulturella evenemang som komplement till samhälls- och politisk information:

Det är jättebra strategi, särskilt när de samarbetar med olika föreningar, Botkyrkabyggen, därför vi bjuder våra medlemmar och det lockar folk. Därför annars om det är bara politiken utan evenemang, det är tråkigt, tycker folk. Men om vi blandar med dans och alla ... och vi bjuder på fika, det är sådana ... Så att det var jättebra. Och det är mycket folk, faktiskt. (Kvinna, intervju 1).

Det förekom nästan inga negativa eller mindre positiva omdömen om denna satsning. Deltagaren i intervju 8, en kvinna som valt att sluta rösta, ansåg att denna typ av satsning är bra, men underströk samtidigt att hon fann att kommunen satsade för mycket pengar på "spektakel", och att de pengarna skulle göra större nytta genom att finansiera aktiviteter för barn i området (Intervju 8).

Valambassadörer

Satsningen på valambassadörer var uppskattad i de flesta intervjuerna, både av deltagare som röstat (intervjuer 1, 2, 3, 4, 5, 7) och deltagare som inte röstat (Intervjuer 6, 8, 10, 11, 12, 13 och 14). Denna satsning lyftes i flera intervjuer fram som en av de bästa av kommunens satsningar (intervjuer 4, 5, 8, 13). Enbart deltagarna i intervju 9, vuxna som inte röstade, och deltagarna i intervju 4, vuxna som röstat, kunde inte minnas ha sett valambassadörerna. Deltagarna i intervju 9 förklarade det med att de sällan rörde sig ute i området.

De positiva åsikter kring valambassadörer som lyftes fram av deltagare kretsade kring deras möjlighet att sprida information om valet på olika språk via direkt kontakt (Intervjuer 1, 5, 11), att kommunikation blir personligare då den sker via fysiska möten och direkta samtal i närområdet och inte bara via masskommunikation (Intervjuer 1, 2, 4, 7, 13). Det ansågs också vara positivt att det är ungdomar från de egna områdena som anställs (Intervjuer 2, 5, 8, 10, 13) samt att ungdomar har bättre förutsättningar att nå fram till andra ungdomar (Intervjuer 6 och 14):

Kvinna1: Ja, med någon som frågar om man tänker rösta, om man ... Det fanns ju en möjlighet att få hjälp om man skulle behöva. Då tror jag faktiskt att jag redan hade varit och röstat, men det kom ju en och stoppade ... en glad person och stoppade en och frågade, och den möjligheten det tror jag att det är viktigt. Det tror jag faktiskt.

Intervjuare: Tycker ni att det är ett bra sätt att öka valdeltagande med valinformatörer?

Kvinna 2: Ja, speciellt med ungdomar, det är jätteroligt att se att de är engagerade faktiskt. Hoppas att de kan svara på frågor. [skratt] (Intervju 2)

Nej, men jag tycker bara att det ... till exempel, man ser, det är ungdomar, det är inga vuxna människor, så ungdomar inspirerar andra ungdomar, och de kan prata på deras sätt. Så ... ja, så jag tycker det är en riktigt bra idé, faktiskt. (Ung man, intervju 6)

Många av intervjupersonerna mindes att de hade sett valambassadörer i de egna kommundelarna, till exempel samtliga deltagare i intervju 11. De uppskattade att ungdomar kunde prata med både vuxna och barn på olika språk, något som ansågs vara extra viktigt i kommunikation med äldre människor i området:

Om det finns också människor som pratar några språk. Det är därför det finns många människor funkar inte svenska. Det är bättre om det finns till exempel arabiska, spanska och man berättar för äldre människor. De kan inte svenska (Kvinna, intervju 11).

Satsningen på valambassadörer sågs inte minst som något viktigt för de unga ambassadörerna själva, då de därigenom fick fördjupad kunskap om demokratiska processer. Flera icke röstande studiedeltagare fann satsningen på valambassadörer vara den bästa bland kommunens satsningar (Intervjuer 8 och 13). Deltagaren i intervju 8 till exempel, lyfte fram att satsningen ledde till att ungdomar anställdes och att deras kommunikativa resurser togs tillvara:

Kvinna: Vad tycker jag om att anställa unga? För vilket jobb det än är, även om det inte är politisk, så tycker jag att det är bra.

Intervjuare: Ja, ja... Så det är den mest positiva reaktionen hittills [skratt].

Kvinna: Visst... om det fungerar med dem, som så bra på att snacka och vad vet jag... Utmärkt. Men jag tycker att ja, det är ett bidrag till dem själva på något sätt. Det hjälper dem att öka medvetenheten om varför skapa politik eller vad de ska rösta på, om information... Så i grunden ja, det här ja (Intervju 8).

Det fanns få negativa omdömen om satsningen på valambassadörer. En av deltagarna i intervju 6 förde fram att unga valambassadörer riskerar att inte tas på allvar av de människor de möter. Detta baserade han på egna tidigare erfarenheter som hälsoinformatör:

Jag tror inte folk lyssnar på dem. Jag har själv jobbat som hälsoinformatör. Lite samma. Och då när man går fram och informerar saker, då, folk lyssnar inte, de frågar "har du en utbildning?" De frågar "är du professionell?" Vi säger "nej, vi är här från vår kommun", då de lyssnar inte. Så att det är inte så många som stannar och pratar (Ung man, intervju 6).

En annan synpunkt av negativ karaktär är att det är synd att valambassadörerna bara är aktiva i samband med valen (Intervjuer 5 och 7) - vilket i för sig kan tolkas som en positiv uppskattning av satsningen. Studiedeltagarna menade att valinformatörernas arbete borde göras kontinuerligt:

De syntes bara precis innan valet. Alltså det här behöver vi ju vara aktiva med hela tiden, kontinuerligt. Vi kan inte bara ha åh, kolla två, tre dagar så har de stått där med sina fina tröjor. Förlåt att jag är lite kritisk (Kvinna, intervju 5).

Affischer och flyers

En svårighet som uppstod i intervjuerna när deltagarna tillfrågades om de kunde minnas att de sett affischer eller flygblad om valet från kommunen, var att många deltagare blandade ihop kommunens affischer med de som sätts upp av de politiska partierna (Intervjuer 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12). Det var svårt att så långt efter valet komma ihåg de affischer de hade eller inte hade sett. I flera intervjuer, såväl med röstande deltagare (Intervjuer 1, 2, 3) som med icke-röstande (Intervjuer 6, 10, 11) var deltagarna också tveksamma till om de mindes några valaffischer från kommunen överhuvudtaget.

Några deltagare var dock mer kategoriska. Två deltagare, en i intervju 1 och en i intervju 9, var mer bestämda i sina uppfattningar att de inte hade sett vare sig affisch eller flyer från kommunen. Deltagarna i intervju 5 och en deltagare i intervju 14, en ung kvinna som inte röstat, mindes å andra sidan tydligt de affischer och flyers som kommunen tagit fram. Deltagaren i intervju 14 mindes att hon stötte på människor som delade ut flyers i närområdet (Intervju 14).

Positiva åsikter om denna satsning var generellt sett försiktiga. I hälften av intervjuerna tyckte deltagarna att satsningen med affischer var allmänt "bra", utan att ge någon vidare fördjupning (Intervjuer 1, 2, 3, 10, 11, 13, 14). Satsningen väckte med andra ord inget större engagemang. Bland positiva åsikter kan räknas att satsningen är ett bra sätt att påminna om när det är valtider (Intervju 9, 14) samt att det är ett "självlärt" inslag i valtider (Intervjuer 7, 10, 14). Ytterligare en positiv åsikt är att det är viktig att kunna ta del av informationen på lokala anslagstavlor: "Den där gamla, goda hederliga anslagstavlan behöver vi. Jag har ju hund och går ut mycket" (Kvinna, intervju 5).

De negativa åsikterna om satsningen var av olika karaktär. En deltagare i intervju 11 tyckte att affischerna som sattes upp i samband med valen tenderar att enbart visa upp idealiserande bilder som dolde mer problematiska aspekter av verkligheten, exempelvis ungdomar som står och säljer narkotika (Man, intervju 11). I intervju 4, som gjordes med stöd av en deltagare som tolkade till och från arabiska, förmedlade tolken att en deltagare fann satsningen på affischer onödigt då många av hennes "folk" helt enkelt inte kunde läsa: "Vet du ibland de hänger på tavlan, anslagstavlan, men det är ingen som läser. Hälften av vårt folk kan inte läsa. De är analfabeter" (Kvinna, intervju 4).

Deltagare i intervju 8 och 10, som inte röstade 2022, och i intervju 12 med kvinnor som röstade 2022, fann satsningen på affischer och flyers onödigt då de inte upplever att det påverkar människors valdeltagande (Intervjuer 8 och 10), att det är resursslöseri (Intervjuer 8 och 12) samt att många affischer vandaliseras och bidrar till nedskräpning av området (Intervjuer 8 och 12). Deltagaren i intervju 8 lyfte fram att det redan fanns ett överflöd av information om valet:

Den information jag behöver kan nå mig med en broschyr hemma. Jag kan leta efter det. Det finns så mycket tillgång nu, för att söka information. Så... att övertyga någon om något med en affisch, jag menar, nej, jag vet inte... Jag tycker att det är slöseri med pengar (Kvinna, intervju 8).

Valbussar

Deltagarnas gensvar på valbussar varierade. I några intervjuer mindes få eller inga av deltagarna att de överhuvudtaget skulle ha sett kommunens valbussar i samband med valet 2022. Det gällde såväl intervjuer med röstande (intervjuer 1, 2, 4, 5, 7, 12), som med icke röstande (intervjuer 6, 11, 14). Några deltagare kom ihåg att de hade sett en liknande buss i området, men kunde inte avgöra om det var vaccinbussen eller en valbuss (Intervjuer 5, 6, 7). Enstaka deltagare i fokusgrupperna erinrade sig ha sett en valbuss (Intervjuerna 1, 11 och 12). En deltagare kom uppskattande ihåg att det bjöds på grillmat intill den (Intervju 1), medan en annan underströk att hon aldrig såg några människor gå till bussen (Intervju 12).

I andra fokusgrupper var det flera eller alla som kom ihåg att de sett valbussarna (Intervjuer 3, 8, 9). Hälften av deltagarna i intervju 3 erinrade sig till exempel ha sett en kommunal valbuss, men sa sig samtidigt inte kunna avgöra om det var en bra idé, något de kopplade till att de "visste för lite" för att svara (Intervju 3).

Som med andra satsningar var åsikterna om valbussar ofta generellt positiva. Deltagarna uttryckte att det var en "bra satsning" (1, 7, 9, 10, 11, 13) på så sätt att den underlättade för rörelsehindrade personer att rösta (Intervju 11), att den kan vara ett bra sätt att skapa uppmärksamhet kring valet (intervju 9), att bussarnas mångspråkiga tilltal var inkluderande (Intervjuer 7 och 9) för "då förstår man" som en deltagare uttryckte det (Intervju 9). En deltagare lyfte fram att valbussar kan fylla en viktig funktion om de placeras i kvarter längre bort från centrum och tunnelbanan, där det bor människor som oftare har bil och sällan tar sig in centrum:

Jag tror att bussen kan ju ha en funktion, för att vi som inte har bil, vi går ju på torget och till t-banan, till bussar. Alla andra som kör bil, de kommer ju inte i närheten av. Från ytterområden och så där, de hoppar i sin bil och åker dit de ska. Så de har inte samma närkontakt med de på plats som vi som går på torget faktiskt. Där tror jag att det är stor skillnad (Man, intervju 2).

De negativa åsikter som ventilerades kunde handla om att jämföra valbussar med valstugor, vilka deltagare uppfattade hade försvunnit till valet 2022 (Intervju 2). Från dessa deltagares perspektiv möjliggör centralt placerade lokala valstugor på ett bättre sätt en kontinuerlig politisk dialog med boende, vilket bedöms vara bättre för att öka valdeltagande än till exempel valbussar. Att de intervjuade i denna grupp jämförde valbussar, som är mobila förtidsrösningslokaler som valnämnden i Botkyrka ansvarar för, med de valstugor som de politiska partier ansvarar för kan ses som ett tecken för hur svårt det är för intervjupersonerna i vår studie att skilja mellan tjänstemanna- och den politiska organisationens olika ansvarsområden under ett val. Deltagarna i intervjuerna 8 och 12 fann satsningen onödig. Deltagaren i intervju 8 menade att satsningen var onödig då det redan finns flera platser i området där folk kan förtidsrösta.

Möjligheten att förtidsrösta lokalt

De deltagare som kände till möjligheten att förtidsrösta lokalt på platser som till exempel medborgarkontor, var övervägande positiva till det, såväl röstande (Intervjuer 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12) som icke röstande (Intervjuer 8, 11, 13, 14). Flera uppgav att de förtidsröstat i tidigare val på de lokala medborgarkontoren eller på skolor, en möjlighet de också uppskattade (Intervjuer 1, 3, 5, 8). Deltagarna i intervjuerna 5 och 12 lyfte möjligheterna att förtidsrösta som en av de viktigaste satsningarna för ökat valdeltagande av de som presenterats under intervjun.

I några av intervjuerna markerade deltagarna att de inte visste att det gick att rösta i förtid på till exempel medborgarkontoren (Intervju 6, 9, 14). Detta gällde inte minst deltagare som inte bott så länge i Sverige och förstagångsväljare som inte röstade 2022 (Intervjuer 9 och 14).

Deltagarnas positiva åsikter kring denna satsning var exempelvis att det var ett bekvämt alternativ för många som ändå passerar centrum i vardagen (Intervju 11), att det är mer flexibelt att kunna rösta när det finns tid (Intervju 12) och att det gjorde det möjligt att undvika trängseln vid valdagen (Intervjuer 5, 7 och 14):

Jag tycker det är en bra idé. I förväg, om man är 100% säker på vilken parti, så kan man gå i god tid. Sista minuten kan vara mycket kö och kalabalik (Intervju 14).

Valfilmer

Nästan ingen deltagare, varken röstande (Intervju 1, 2, 3, 4, 5, 7) eller icke röstande (Intervju 6, 8, 9, 11, 13), hade ett tydligt minne av de filmer som kommunen tog fram inför valet och som bland annat visades på medborgarkontorens skärmar. Det var därför svårt för dessa deltagare att uttala sig om denna satsning.

Undantagen var deltagare i intervjuerna 12 och 14. Två av deltagarna i intervju 12 tyckte sig komma ihåg att de hade sett kommunens valfilmer på kommunens hemsida och på tv, men de uttryckte inget större engagemang i satsningen. Det gjorde däremot deltagaren i intervju 14, en ung förstagångsväljare, som tycker sig komma ihåg några av filmerna, och som valde denna satsning som den bästa av alla:

Ung kvinna: Ja, jag minns, kanske enstaka vet inte hur många det var. Jag tror jag minns typ en två stycken.

Intervjuare: Okej. Var såg du det? Kommer du ihåg?

Ung kvinna: Sociala medier, det är där man ser allt nu förtiden.

Intervjuare: Okej.

Ung kvinna: De har en stor påverkan i våra liv.

Intervjuare: Tycker du att det är en bra idé?

Ung kvinna: Ja, varför inte. Man får tydlig information om hur man ska gå till väga och lite bilder i huvudet än att bara prata. (Intervju 14)

Sammanfattning

Det framgår av intervjustudien att valambassadörer, arrangemang i skolor och folkhögskolor, samt tillgång till förtidsröstning var satsningar som av de tillfrågade bedömdes mer positivt än andra. Utöver detta lyfte flera intervjupersoner fram en valdeltagarfrämjande åtgärd som inte var listad: valinformation i skolor och i anslutning till vuxenutbildning.

Få deltagare mindes eller hade kommit i kontakt med vissa av kommunens satsningar. Det gäller sms-meddelandena som skickades ut inför valet, valbussarna och de filmer som togs fram inför valet. Medan deltagarna tog upp flera eventuella fördelar och nackdelar med sms-meddelanden, hade de inte lika många åsikter om filmerna. Arrangemang och aktiviteter anordnade i kvarterslokaler väckte både positiva och negativa kommentarer, men inget större engagemang. Likaså framtagandet av valaffischer.

De satsningar som deltagarna mindes bäst och som också gav upphov till engagerade kommentarer (både positiva och negativa) var valambassadörer, möjligheten att förtidsrösta i flera lokaler i närområdet samt valinformation som förmedlades via skolor och vuxenutbildningsverksamheter

Gemensamt för information via skolor, vuxenutbildningsverksamheter och valambassadörer är att dessa satsningar baseras på personlig kommunikation till skillnad från affischer, filmer och sms. Det ger till exempel möjligheter till kommunikation på det egna modersmålet i det egna bostadsområdet vilket kan upplevas som tryggt (valambassadörer) eller inom ramen för den utbildningsverksamhet en själv vistas i vilket ger legitimitet till informationens innehåll. Möjligheten att förtidsrösta på kända mötesplatser och i lokaler i närområdet såsom skolor och medborgarkontor samt identifieringen av skolor som nyckelplatser för information om val har det gemensamt att de använder etablerade, välkända "rum" i närområdet.

Gemensamt för de tre satsningar som väckt mest positiva reaktioner hos deltagarna i denna studie är således att bostadsområdets "egna" resurser i termer av dess egna ungdomar, skolor och permanenta mötesplatser, ges en viktig roll i arbetet för ökat valdeltagande. Mer direkt personlig kommunikation på bekanta mötesplatser anges också explicit bland de rekommendationer som intervjudeltagarna själva formulerade under intervjuerna och som vi nu går över till.

Deltagarnas rekommendationer

I detta avsnitt presenteras de rekommendationer som deltagarna formulerade i intervjuerna gällande hur kommunen kan stärka valdeltagande bland Botkyrkabor. Det handlar både om rekommendationer som formulerades som svar på direkta frågor om vad de tror skulle vara effektiva satsningar för att höja valdeltagandet i kommunen, och om rekommendationer som spontant uppkom under samtalen.

Personlig kommunikation och mötesplatser

Deltagarna i intervjuerna formulerade på olika sätt vad de ansåg vara fördelar med direkt kommunikation, genom fysiska möten, framför olika former av masskommunikation som ofta uppfattades vara opersonliga eller överflödiga (Intervjuer 2, 3, 4, 5, 13). Den direkta kommunikationen beskrevs som mer tillitsbyggande än andra mer opersonliga kommunikationsformer:

Du vet i kommunen finns pengar för att utnyttja på bra sätt. Om det finns pengar finns personaler som jobbar i kommunen, de kan skicka direkt. Ni går till [Namn]-familj till exempel. En person kommer och pratar direkt med mig och säger ni måste rösta på [ljudeffekt] ... för att det finns många saker som kan man veta mer än de kan. För att det är inte, ni pratade om de har skickat sms, jag fick aldrig sms. Men om någon person kommer och pratar direkt inklusive det är mer vanligt att säga aha, de är politik, de ... Jag kan rösta på dem. (Man, intervju 5)

Torgstugor och torgmöten lyftes fram som bättre alternativ än sms, mycket på grund av att denna typ av satsningar möjliggör en djupare dialog samt ger möjlighet att få direkt svar på frågor:

Det är perfekt, för att då kan du ställa en massa frågor och de får svara, och då ... Det finns alla tre eller fyra partier till och med som kan du gå till de som ... Så jag tycker torgmöte är för mig ganska givande faktiskt. Och det skulle kanske vara ... Det var inte mycket i år faktiskt, att det skulle vara lite fler möten på centrum. När folk går förbi, kommer från tunnelbanan, och då kan du gå till den där gruppen som du gillar mest. Så tycker jag i alla fall, så ... (Kvinna, intervju 2).

Av liknande anledning lyfts lokala träffpunkter och särskilt medborgarkontoren som stora resurser för bostadsområdena när det gäller att sprida information och underlätta kontakt med kommunen (Intervjuer 2, 5) och förtidsröstning (Intervjuer 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14). Medborgarkontoren lyfts fram som en resurs som skulle kunna användas mycket mer:

Här i Sverige vet de ingenting. De vet inte ens vem som är statminister, de vet inte partierna, vem som leder vad och så de har så lite information så därför tycker de att de borde få mer information kring partierna och hur det fungerar samt att de ska få sina valkort mycket tidigare. (Forskningsassistent, intervju 9).

Även deltagarna i intervju 3 och 4 lyfter speciellt fram hur mycket de uppskattar de lokala mötesplatser som intervjuerna genomförs i, och hur mycket dessa platser bidrar till det sociala livet i området för dem själva. De menar att tillitsrelationerna som byggs upp av de som bemannar mötesplatserna skulle kunna användas mer för spridning av valinformation: "Men också om varje, om jag vet till exempel, på lokalerna, på alla platser, så de som är ansvariga pratar om det här också, det är jättebra" (intervju 4).

Information på olika språk

En röd tråd som återkommer i intervjuerna är en önskan om att få information om vad de olika partierna står för, en önskan som särskilt men inte bara, lyfts fram av deltagare som inte är bekväma med det svenska språket (till exempel intervjuerna 5, 9, 10, 11). Avsaknad av kunskap om partiernas politik lyfts särskilt tydligt fram i intervju 9, med personer som bott mellan 2-9 år i Sverige och som inte deltog i valet 2022. Forskningsassistenten som tolkar samtalet under denna intervju säger att deltagarna säger sig känna till det politiska landskapet i Turkiet samt också ha röstat där tidigare, men att de saknar liknande kunskap om Sverige:

Fika, fika, fika. Bjud på kaffe, bjud på en bulle, mötesplatser där man kan få igång en diskussion, det tror jag. Och jag tänker bara på vårt medborgarkontor här, den syns ju inte ens. Alltså den är gömd på ett sätt. Alltså synliggöra medborgarkontoret, göra det mer aktiv. (Kvinna, intervju 5)

En intressant aspekt av svaren som framkommer i intervju 9 och 11, med personer som inte röstade 2022, är att deltagarna i dessa intervjuer förmedlar att de var medvetna om att det pågick ett val, på grund av valreklam och politiska affischer de mötte i sin vardag. Flera har också ett politiskt intresse och har tidigare röstat i sina respektive hemländer. Det de anser sig sakna är en förståelse av vad de olika politiska partierna i Sverige står för. De visste helt enkelt inte vem de skulle rösta på.

Även deltagarna i intervju 10, med unga vuxna som inte röstade 2022, tar upp frågan om information på olika språk som ett måste när det gäller att främja valröstande bland människor i de områden de bor i:

Man: Jag har sagt ... folk här kan inte svenska. Många kan inte. Ni måste hjälpa dem så de förstår.

Intervjuare: Okej, så du menar att om de får mer kunskap via sina språk, att det kommer öka på att folk kommer att rösta?

Man: Exakt, exakt. Svenskar förstår allt. De öppnar sin tv och kollar på nyheter. De förstår allt. Här de fattar inte. (Intervju 10).

En av deltagarna i intervju 5, som tidigare arbetat som valförrättare, menar att det också är viktigt att nå ut och verkligen informera om de olika politiska partier på olika språk då det är hennes erfarenhet att det finns äldre personer som inte behärskar svenska och som inte själva väljer vilka de ska rösta på när de röstar:

Lite mer information. Därför när vi sitter där vi kan inte gå och informera. Och det finns många som äldre, de går med sina anhöriga och de röstar det anhöriga säger. Då är det de som går. Vi hjälper till men det är de som stoppar till och med eller väljer vem ska du ... (Kvinna, intervju 5)

En av de unga deltagarna i intervju 6 menar att arbetet med att tillgängliggöra valinformation på olika språk inte borde vara så svårt, då språkresurserna redan finns både i partierna och bland tjänstepersoner:

Det finns folk i partierna som kan andra språk också, eller folk i kommunen som kan andra språk. Så att info... att man ska kunna informera på arabiska eller man ska kunna berätta på ett annat språk. Men det är också viktigt för Sverige att man ska kunna svenska också, för man måste ändå veta vad partierna pratar om. Så att förbättra utläringen av svenska till äldre också, de som kommer som är 40, 50, 60, till och med de här, att man informerar dem ... att man lär dem svenska också, inte bara de som kommer till skolan.

Förslagen att använda sig av andra språk än svenska för att nå ut till flera under valtider kombineras i detta utdrag med ett resonemang om att det också är viktigt att fortsätta satsa på undervisning i svenska för de som behöver det. Enligt deltagarna uteslöt inte en satsning på att använda sig av andra språk än svenska i valtider, en fortsatt satsning på svenskundervisning för de kategorier av Botkyrkabor som behövde bli starkare i sin vardagssvenska. Båda satsningarna framstår här som nödvändiga och kompletterande när det gäller att underlätta människors deltagande i demokratiska processer.

I Intervju 1 nämner en av deltagarna som ett gott exempel att Södertälje kommun ser till att det finns mycket information på arabiska inför valen, något hon tror kan främja valdeltagandet där.

Kvinna: Som i Södertälje till exempel, där har de många texter på arabiska för att folk pratar det.

Intervjuare: Ja, det finns fler. Okej, vad intressant.

Kvinna: Folk pratar typ bara arabiska där borta. Och då ... Det ökar så att ... kunskapen hos de människorna, och då kanske de väljer att gå och rösta, då. (Kvinna, Intervju 1)

Ett kontinuerligt demokratiarbete

Ett tema som återkom i flera intervjuer var vikten av att bedriva ett kontinuerligt demokratiarbete på lokalnivå (Intervjuer 5, 6, 7, 8). Dessa svar utgår ifrån en kritik av de satsningar som görs i samband med de politiska valen. Somliga deltagare upplever ibland att politiska partier enbart är intresserade av deras röster, och inte av att möjliggöra djupare demokratiskt deltagande och inkludering.

En av de unga männen som valde att inte rösta framförde att han framför allt kommer i kontakt med politiska partiers budskap under valtider via sociala medier, och att budskapen försvinner från dessa kanaler efteråt:

Det brukar komma när valmånaden kommer. Då, Tiktok, den är bra på att visa dig grejer som är aktuellt i världen. Och till exempel nu på senaste månaderna, veckorna, har jag inte sett någonting från politik alls. Men när då valveckan kommer så, det enda man ser är politik, politik, politik, SD, Moderaterna, Socialdemokraterna, det är det enda man ser. Så jag tycker man ändå ser tillräckligt, men att man kanske kan se mer eller höra eller höra sig mer av dem under ... till exempel nu när det inte är val (Ung man, intervju 6).

Tanken om vikten av kontinuitet i insatser för att höja valdeltagandet kan också spåras till den tidigare nämnda åsikten att satsningen på valambassadörer inte borde begränsas till valtider, utan vara en del av ett kontinuerligt arbete, där de ungdomar som blir ambassadörer också får möjlighet att fortsätta utveckla sig själva i dessa frågor:

Använda sig utav de här val... De här ungdomarna. (..) Fast liksom kontinuerligt, inte bara så här när det är säsong. Liksom utan för då kan vi hålla de liksom engagerade. Vem vet då kanske vi får framtida politiker. Alltså om de engagerar sig ... Liksom om det är lite mer kontinuerligt. Om de kanske kan få ett arvode, de kanske får betalt. (Kvinna, intervju 5).

Hålla sitt ord och politisk återkoppling

Bland deltagarnas förslag på vad som skulle kunna höja valdeltagandet hos väljare med lågt valdeltagande återkommer olika varianter på att politiker ska "hålla sitt ord" (Intervjuer 3, 6, 7, 10). En deltagare i intervju 3 menar till exempel att politiker måste se till att uppfylla de löften de ger: "När man ska säga också, då måste man göra det" (Intervju 3). Detta är också svaret som deltagarna i intervju 6 ger när de ombeds att spekulera i vad som skulle kunna få dem att rösta i kommande val. En av deltagarna uttryckte att det som skulle behövas var nya partier, med politiker som håller det de lovar:

Jag känner, det behövs nytt blod. För de partierna vi ser nu, det är samma partier sen kanske så länge jag levt. Därför jag ser ingen ändring. Och de har utlovat saker hela tiden, fast då man tänker, ja, men varf... just när det kommer till valet, varför lovar du saker nu i stället för att göra det när du har chansen, när du sitter i styrelsen? Så jag känner, det behövs ett nytt parti som kan ta över, chocka folk och göra det de lovar, rikta sig mot ungdomar, för det är vår framtid (Ung man, intervju 6).

Deltagarna i diskussionen håller med om att "de flesta personer i Sverige vill ha ett parti som håller sitt ord" (Intervju 6).

Upplevelser av att politiker inte "håller sitt ord" väcker frågor kring hur information om det pågående arbetet med politiskt satta mål görs tillgänglig för olika kategorier av boende i Botkyrka. Denna återkoppling kan ses som central för demokratiska processer, särskilt i relation till människor som inte känner att partipolitiken är till för dem. Krav på just återkoppling eller transparens formulerades av deltagare i flera intervjuer (Intervju 5, 7, 10), inte minst med fokus på att göra den ekonomiska redovisningen av skattepengarna lätt att ta till sig: "Det här med rita är väldigt bra. Så att här och här, dit går pengarna. Då kanske det ramlar ett mynt så att de fattar att så, för att folk vet vad gör de med pengarna" (Intervju 5).

En av de unga vuxna som deltog i intervju 10 efterlyste återkoppling på vallöften till de människor som fått dessa löften. Han poängterade att han var medveten om att allt det som lovas inte kan uppfyllas av olika skäl, men efterfrågade transparens kring arbetet kopplat till politiska löften:

Jag tror mest på att vi säger någonting, och de lovar att göra det. Men sen när det kommer till den dagen de ska göra det, då ser de mycket nackdelar. Många har kommit överens om att göra de sakerna. Så sen gör de inte det. Så om politikerna får 20 punkter där folket här i Botkyrka vill ha, och sitter med de här 20 punkterna och diskuterar, och vissa kommer väl överens om att inte göra, och vissa, de kommer överens om att göra. Så de punkterna som de anser att de kommer att göra, då tar de fram det till de här människorna och säger att vi ska göra det här och vi ska göra det här. Vi tänker inte göra det här, för att vi har sett nackdelar med det. (Man, intervju 10).

Ta vara på kompetensen bland boende i ”förorten”

Ett förslag som väcktes av deltagare i intervju 6 handlar om att använda sig av den kompetens som folk från ”förorten” har, en kompetens som enligt en deltagare skulle kunna användas politiskt för att lyckas med de löften som tidigare getts:

Jag tror att de flesta personerna i Sverige vill ha ett parti som håller sitt ord, som säger ”ja, si och så ska hända”, då ska det hända. Och jag tycker att om ett parti vill bli lyckat parti och vill hjälpa till exempel de utsatta personerna som kanske är nära på att något dåligt ska hända eller någonting ... Till exempel, ta någon kunnig som är från förorten, ta han som hjälp. Han kan hjälpa er. Ni kanske inte vet, ni kanske inte har erfarenhet. Men kanske någon från förorten har erfarenhet, den kan hjälpa staten, säga till hur de kan göra för att få ut unga och allt. Kanske blir mycket bättre så (Intervju 6).

Svaret avslöjar en förståelse av politiker och politiska partier som personer och organisationer som saknar förankring i bostadsområden som hans.

Satsa på utbildningsinstanser för att nå till förstagångsväljare

Det mest återkommande temat i de vuxna deltagarnas förslag för att öka unga förstagångsväljares valdeltagande, var att i högre utsträckning använda skolan för detta ändamål (intervju 1,2, 5, 6, 9). Vuxna deltagare slog ett slag för utökad undervisning om politik, demokrati och valdeltagande:

Kvinna: jag tror att det har också att göra med skolan. Att lära ut lite mer om politik i skolan för att man ska veta vad det handlar ...
Intervjuare: Prioritera det.

Kvinna: Ja, för att många vet inte ens vad det är... Man har ingen aning om vad politik är egentligen och vad som händer och hur man ska rösta och vad som händer med sin röstning [hör inte 1:08:30]. När man röstar så vad som händer och hur det går igenom (Intervju 1).

Skolorna föreslås användas som lokaler för förtidsröstning av flera deltagare. En av de äldre deltagarna menar att det är bra att möjligheten ges då ”ungdomar är lata” (Intervju 1). Deltagarna i intervju 2 tyckte att ungdomsförbunden skulle börja informera om sin politik i skolorna så mycket som ett år före valet (intervju 2).

En av förstagångsväljarna nämner gymnasieskolorna som särskilt strategiska platser att satsa på:

Till exempel, de här andra sakerna, man kan välja att skippa dem eller man kan välja att ignorera dem. Men när man är i skolan, då man har inget annat ... man har inte något annat att göra än att lyssna och kolla. Och jag tänkte så från början, jag tänkte så, "ja, vad ska jag lyssna på det här för?" Fast sen det blev ändå intressant, jag lärde mig mycket. Ja, så skolan tycker jag är bäst. (Ung man, intervju 6)

Denna uppfattning går igen hos deltagarna i intervjun med unga män som inte röstade 2022. Trots att de hade svårt att komma ihåg om de sett kommunens valbussar i samband med valen 2022, föreslog de att valbussar skulle ställas intill gymnasieskolor för att motivera unga förstagångsväljare att rösta:

Unga man 1: Jag tycker också som han säger, men jag tycker att det där med bussarna och att de kommer till skolan och man får rösta i skolan, det är riktigt bra, tycker jag faktiskt, för att många orkar inte åka till någon annan plats och rösta och tycker det är onödigt, men om de kommer till skolan så är det mycket enklare att få en röst också.

Unga man 2: Det blir mer så här: "Ja, de är ändå här. Okej, jag har rast, vad ska jag göra? Okej, jag kan dra till den här bussen, då, och typ rösta på någonting." (Intervju 6)

Även folkhögskolor och andra utbildningsorganisationer lyfts fram som viktiga resurser när det gäller att sprida information om val. Deltagarna i intervju 9, som själva inte röstat, menar att den folkhögskola de själva gick på borde användas för att sprida information om val:

Forskningsassistent: Hon säger att det kommer poliser hit till skolan som föreläser, professor och läkare. [deltagare 4] menar till exempel att de lärt sig att inte äta mycket socker, dricka socker, så varför skulle det inte varit bra om de hade också kommit med information om politik och hur det fungerar i Sverige. Det vill vi ha mer av (Intervju 9, tolkat kurdiska).

En av deltagarna i denna intervju menar att det skulle vara effektivt om det gavs information på folkhögskolan några dagar innan själva valet (Intervju 9).

Insocialisera ungdomar i demokratiska processer

Vad gäller åtgärder som ökar ungdomars samhällsengagemang bland ungdomar förekommer det i intervjumaterialet olika förslag på aktiviteter med syfte att öppna möjligheten för ungdomar att insocialiseras i demokratiska processer (Intervjuer 7, 8, 11). Under intervju 11 till exempel lyfts event i de egna bostadsområdena fram som ett tillfälle då ungdomar engageras och kan få möjlighet att träffa och diskutera tillsammans med förtroendevalda:

Jag tycker det är jättebra att politiker involverar ungdomar, inte för idéer, men aktiviteter, för att de kan deltagare och ni måste hjälpa varandra, kan säga. Du visar dina idéer som politiker och ungdomar visar sina intressen, och ställa frågan "vad vill de?" Det är jätteviktig, vad vill de? Vad behöver de i samhället? (Intervju 11).

Unga förstagångsväljare ser också behov av att stärka ungdomars kunskap om demokratiska processer, men pekar också på hur centralt det är att få ungdomar att tro på att de faktiskt kan påverka, att de kan vara med och bidra:

För bara när jag har vikarierat i SO:n och pratat om demokrati, då bara där ... det kanske är en grej här eller i utsatta områden, men bara där ser man, kunskapen är inte så hög. (...) De vet inte egentligen vilken påverkan de kan ha på utvecklingen och på samhället. Att de är en del av det och kan göra jättemycket. För att sen i vuxen ... För vi ... jag tänkte också så. Och senare i vuxen ålder så förstår man att man har en jättestor påverkan, även fast du bor i ett utsatt område i en förort. Det är det vi behöver göra, vi behöver vara med i den utvecklingen att påminna dem om att de faktiskt har en röst som de kan använda och det trots att de inte kan rösta (Ung förstagångsväljare, intervju 7).

I citatet skiljer denna unga förstagångsväljare mellan möjligheten att rösta, och att ha en röst i samhället. Medan det första pekar mot en förståelse av vikten av röstande i en representativ demokrati, kan det andra, att ha en röst, kopplas till en bredare förståelse av demokratiska processer. I denna bredare förståelse är det inte det formella röstandet som är i centrum, utan förmågan att vara med och påverka den pågående samhällsutvecklingen, och framför allt insikten att ungdomar kan göra det även om de bor i ett socioekonomiskt utsatt eller stigmatiserat bostadsområde.

Satsa på de sociala medier som ungdomar använder

De unga förstagångsväljarna i denna studie, deltagarna i intervjuerna 6, 7 och 14, menar att det bästa sättet att nå till ungdomar är att sprida budskapen via sociala medier som TikTok och Instagram. De menar att de ungdomar de känner till får mycket av sin samhällsinformation via dessa appar.

Unga man 1: För jag vet att till exempel olika typer av organisationer som jobbar för barns rättigheter, ett exempel, har Tiktok-konton, gör videos där. Där bara ... hade kommunen bara ... Det finns säkert. Men där de bidrar med den informationen där, då hade alla sett det.

Ung man 2: Att man ... bara att man vänder sig till där ungdomarna är, och det är sociala medier. Det är det enklaste sättet du kan sprida någonting. Intervjuare: Och då pratar vi mycket om Tiktok, alltså? (Unga förstagångsväljare, intervju 7).

Tidigare forskning

Vi har gått igenom existerande forskning om valdeltagande och vetenskapliga undersökningar av olika slags åtgärders effektivitet i fråga om att öka valdeltagande. Detta för att på djupet förstå och arbeta mot en förändring av trenden med ojämnt minskande valdeltagande som drabbar Botkyrka och andra politiska gemenskaper med liknande variation vad gäller utbildning, socioekonomiska villkor samt migrationsbakgrund hos befolkningen. I det här avsnittet behandlas hur problemet med minskat valdeltagande definierats och studerats inom existerande forskning från olika teoretiska och disciplinära perspektiv. Här redovisas också vilka dokumenterade effekter forskare funnit vid användandet av olika slags åtgärder mot minskat valdeltagande både nationellt och internationellt.

Relationen mellan demokrati och valdeltagande

Minskat valdeltagande brukar ses som ett problem såtillvida att det undergräver de demokratiska institutionernas och de folkvalda representanternas legitimitet. Samtidigt är det inte självklart vad minskat valdeltagande i en specifik geografisk, historisk och politisk kontext egentligen betyder. Är det ett tecken på minskat stöd för demokratin i sig? Eller uttrycker det snarare en protest mot förd politik, minskat tilltro till de folkvalda eller politiskt ointresse? En del forskning lyfter fram ointresse eller "politisk apati" som en viktig förklaring till att den enskilda väljaren avstår från att utnyttja sin rösträtt (Möller, 1999; Putnam, 2001; Zhelnina, 2020).

Annan forskning fokuserar på marginalisering och "politisk alienation" och tolkar bristande valdeltagande som en sorts protest mot bristande demokrati (Blais & Dobrzynska, 1998; Bäck m.fl., 2005; Norris, 2007). Politisk alienation syftar på en känsla av främlingskap eller brist på identifikation med det politiska systemet som kan kopplas till bristande representation, utsatthet för socialt främmandegörande och situationer där relationen mellan politiskt styre och civilsamhälle inte ger utrymme för dialog och förhandling utan domineras av konflikt (Grillo 2023; Javeline 2023; Schwartz 2017; Valgarðsson 2019). Politisk alienation framstår som ett särskilt viktigt begrepp för vår studie, då uttryck för detta fenomen återfinns i de genomförda intervjuerna.

Huruvida minskat valdeltagande tolkas som ett hot mot legitimiteten i det demokratiska systemet, som en yttring av den partipolitiska sfärens ökande irrelevans för medborgarna eller som en protest mot bristande demokrati, beror till syvende och sist på vilket slags demokratisyn forskningen utgår från. När demokrati förstås som en formell procedur, som ett politiskt system vars legitimitet ligger i att valprocesserna sker enligt bestämda regler och av antalet människor som röstar, uppfattas minskat valdeltagande som systemhotande (Dahl, 1979; Hill, 2021). När demokratisynen i stället betonar folkstyret och kopplar begreppet folk till nationalstaten, ter sig minskat valdeltagande som en effekt av djupare förändringar. Det kan handla om förändringar i de demokratiska institutionernas faktiska beslutsområde: att avgörande politiska beslut överflyttats till andra nivåer än statens.

Det kan också handla om att de nationella befolkningarna avlänkats från "folket" i meningen att en växande andel av befolkningen inte betraktas som en del av folket (Scholte, 2009; Soininen, 2011; Tersman & Tännsjö, 2020). Från ett deltagardemokratiskt perspektiv är frågan om valdeltagande sekundär eftersom demokrati från en sådan synvinkel handlar om mer än att rösta i återkommande val. Valdeltagandet kan enligt ett deltagardemokratiskt perspektiv vara högt samtidigt som det finns ett demokratiskt underskott, om medborgarna saknar faktisk involvering i beslutsfattandet och samhällsansvaret. Mer än att få folk att rösta i högre utsträckning handlar det demokratiska arbetet, från ett deltagardemokratiskt perspektiv, om att ge medborgarna möjlighet att utveckla sin kompetens och sitt självförtroende genom att aktivt delta i samhällslivet (Bua & Bussu, 2023; Gilljam, 2003; Petersson, 2005).

Valdeltagandets nedåtgående trend har verkat ett tag nu i många länder och tycks vara en del av ett längre historiskt fenomen (Blais, 2000; Gray & Caul, 2000; Valgarðsson, 2019). Forskningen visar att den är kopplad både till förändringar i människors intresse för partipolitik och till en ny form av politisk ojämlikhet som drabbar växande befolkningsgrupper av migranter eller infödda med migrantbakgrund (Chowdhury, 2023; Koch m.fl., 2023; Schade, 2023; Spierings & Vermeulen, 2023). I Demokratiutredningen konstaterar statsvetarna Jan Teorell och Anders Westholm att "invandrarnas utanförskap" utgör en dramatisk minskning av den politiska jämlikheten i Sverige (Teorell & Westholm, 1999b, s. 42).

Om demokrati betraktas som ett system som ska ge alla medlemmar i en politisk gemenskap jämlika möjligheter till politiskt inflytande, är systematiska skillnader i olika gruppers valdeltagande ett allvarligt demokratiskt problem (Peter, 2007; Slee & Desmond, 2023). När det finns betydande delar av befolkningen vars viljor och intressen inte är politiskt representerade finns det risk för politisk alienation och social oro (Marcucci m.fl., 2023; Pitkin, 20, s. 209). Detta kan i sin tur verka emot demokratins förmåga till fredlig konfliktlösning. Upplevd bristande politisk inkludering har visat sig vara en viktig faktor i gatuuppror hos andra- och tredjegerationens barn till migranter (Bowen, 2006; Lundström, 2018).

Tidigare forskning har påvisat ett tydligt samband mellan lågt valdeltagande och ojämlik tillgång till politiskt relevanta resurser (Verba m.fl., 1995, s. 26). Minskningen i valdeltagandet är ojämnt när vi jämför olika grupper i Sveriges befolkning, Botkyrka med resten av landet eller valdistrikt inom kommunen. Utvecklingen kan tolkas som ett tecken på bristande politisk inkludering av befolkningsgrupper med migrationsbakgrund.

Sverige - och även Botkyrka - har ett i internationell jämförelse högt valdeltagande totalt sett. Några procents minskning i valdeltagandet befinner sig från demokrati-som-procedursynvinkel långt ifrån att påverka systemets legitimitet. Från ett deltagardemokratisk och folkstyredemokratisk synvinkel är minskningens ojämna karaktär och dess konsekvenser för olika gruppers demokratiska inflytande däremot allvarligt. De ter sig som tecken på bristande demokrati och som ett hot mot den demokratiska jämlikheten (Beckman, 2009, s. 16; Tersman & Tännsjö, 2020). Frågan är vad exakt som ligger till grund för valdeltagandets ojämna fördelning?

Vissa studier söker nyansera oron över minskande valdeltagande utifrån att den endast gäller traditionella sätt att mäta politiskt engagemang, såsom valdeltagande och medlemskap i politiska partier eller fackföreningar, men kanske inte helt fångar hur politisk aktivism har förändrats och diversifierats under de senaste årtiondena (Jeroense & Spierings, 2023; Norris, 2007). Pippa Norris argumenterar för att de teoretiska och konceptuella ramverk som dominerat studier om politiskt deltagande, särskilt de som härstammar från 60- och 70-talen, behöver uppdateras för att reflektera de nya formerna av politisk aktivism. Enligt studien kan politisk aktivism indelas med avseende på aktörer (kollektiva organisationer), repertoar (de åtgärder som vanligen används för

politiskt uttryck) och mål (de politiska aktörerna som deltagarna försöker påverka). Norris lyfter fram protestpolitik och klimataktivism som exempel på växande alternativa former av politiskt engagemang. I Sverige har framväxten av alternativa former av politiskt deltagande vid sidan av den traditionella valurnan och partipolitiska engagemanget undersökts i flera studier. De tar upp bland annat deltagande i demonstrationer, protestaktioner, medveten konsumtion med politisk laddning, och digitala kampanjer samt betydelsen av motivation, resurser och nätverk för olika gruppers politiska deltagande (Bengtsson, 2008; Neergaard & Stubbergaard, 2004; Uba & Jansson, 2023). Även icke deltagande och latent deltagande har studerats som former av politiskt deltagande (Ekman & Amnå, 2012). Av partikulärt intresse för förståelsen av det politiska deltagandets mekanismer i bostadsområden där en stor andel av befolkningen har migrationsbakgrund, en eller två generationer bakåt, är forskning om "ortenrörelsen" (Ålund & León-Rosales, 2017).

Socioekonomiska villkor

Sambandet mellan valdeltagande och de röstberättigades socioekonomiska villkor har påvisats sedan länge (Verba & Nie, 1972). Personer med låg utbildningsgrad, låg inkomst eller som är arbetslösa har genomgående lägre valdeltagande (SCB, 2023b). Arbetslösa röstar i betydligt lägre utsträckning än den del av befolkningen som har arbete (Holmberg och Oscarsson, 2004, s. 36; Blais m fl 2004, s. 227). Forskare antar att sambandet mellan arbetslöshet och lågt valdeltagande inte är direkt, det vill säga att arbetslöshet som sådan inte påverkar benägenheten att rösta negativt. Däremot kan det finnas indirekta samband, exempelvis att arbetslösa i högre utsträckning hör till grupper med lägre valdeltagande såsom personer med lägre utbildningsgrad, ungdomar och personer med utländsk bakgrund (Lindqvist och Nord, 2002).

Generationella skillnader

Det tycks finnas generationsbundna skillnader i valdeltagande. Patrick Fisher hävdar att den politiska miljö inom vilken en ny generation växer upp och når myndig ålder, påverkar politiska attityder genom hela livet (Fisher, 2023). Resultatet är att olika generationer har distinkta politiska lutningar som de tenderar att behålla under hela sin livstid. Fisher undersöker flera generationer fram till generation Z (födda runt sekelskiftet), vilka nyligen uppnått rösträttsåldern. Han menar att generations Z:s inträde i väljarkåren innebar en fullständig förändring av generationsdynamiken i amerikansk politik genom deras distinkta politiska lutningar som ligger betydligt till vänster om äldre generationer. Som ett resultat drar han slutsatsen att demografiskt, politiskt, ekonomiskt, socialt och teknologiskt är generationerna mer olika varandra nu än någon gång tidigare. Andra forskare har pekat på att traditionella deltagandeformer, såsom att rösta i allmänna val, kompletterats eller ersatts hos yngre generationer av andra uttrycksformer, vilket kan inkludera protester eller avståndstagande från att rösta som ett sätt att uttrycka missnöje mot systemet (Dalton, 2009). Även äldre forskning har funnit generationsbundna skillnader i valdeltagande. Exempelvis har det visat sig att personer som är födda efter 1970-talet uppvisar andra mönster än tidigare generationer, till exempel att deras valdeltagande inte ökar när de blir äldre på det sätt som var vanligt hos tidigare generationer (Blais m.fl., 2004, s. 234; Holmberg & Oscarsson, 2004, s. 36). I Sverige har statsvetarna Martin Bennulf och Per Hedberg kommit fram till att föreställningen om röstandet som en plikt håller på att urholkas hos de yngre generationerna (Bennulf & Hedberg, 1999, s. 122; Grasso, 2016).

Utländsk bakgrund

Idag finner vi den mest dramatiska skillnaden i valdeltagande i Sverige mellan svenska medborgare födda i Sverige med båda föräldrar födda i Sverige och personer födda utomlands med utländskt medborgarskap (Adman & Strömblad, 2000, s. 57; Bäck & Soininen, 1994; Petersson, 2005, s. 94; Teorell & Westholm, 1999a, s. 176). Forskning pekar på att det är medborgarskapet snarare än invandrarskapet som påverkar valdeltagandet starkast (Adman och Strömblad, 2000, s. 46). Det är värt att notera att distinktionen mellan personer med och utan svenskt medborgarskap inte brukar göras i de flesta studier. Istället buntas medborgare som icke medborgare ihop under kategorin "personer med utländsk bakgrund" (Beckman, 2009, s. 21). Med reservation för detta, visar forskningen att skillnaden i valdeltagande mellan personer med svensk och personer med utländsk bakgrund växer och bildar ett mönster av etniska hierarkier på alla nivåer av politiskt beslutsfattande (Bäck & Öhrvall, 2004; Dahlstedt, 2005; SKR, 2004).

Samtidigt är migranter och personer med migrantbakgrund ingen socialt homogen kategori. Förutom de socioekonomiska skillnader, vilka förklarar större delen av skillnaderna i valdeltagande oavsett migrationsbakgrund (Spies m.fl., 2020), pekar forskning på att valdeltagandet skiljer sig systematiskt mellan olika invandrargrupper och att detta är fallet även efter kontroll för socioekonomiska faktorer (Leighley & Vedlitz, 1999; Xu, 2005; SCB, 2023a).

Stigmatisering och marginalisering

Lågt valdeltagande är kopplat till social och etnisk marginalisering och stigmatisering (Dahlstedt, 1999, 2002; Solomos & Back, 1995). Forskning har också identifierat stereotypa föreställningar om "invandraren" som politiskt passiv, ointresserad, oinformerad och med bristande erfarenheter av demokrati. Sådana föreställningar präglar den politiska diskussionen och problemformuleringen vilket kan antas påverka hur de insatser som görs för att öka valdeltagandet utformas (Dahlstedt, 2002, s. 2). En förståelseram enligt vilken grupper med lågt valdeltagande är politiskt passiva, ointresserade, oinformerade eller kulturellt odemokratiska, utmynnar i att de marginaliserade själva beskylls för sin marginaliserade position (Dahlstedt, 2002, s. 3; Jonsdotter, 1999, s. 27). Kvalitativa studier visar en mer komplex bild, vilket även vår kvalitativa intervjuundersökning gör. I en studie av somaliska kvinnors politiska deltagande motsätter sig en av de intervjuade uppfattningen att somaliska kvinnor saknar vilja att delta: "Problemet är att vi vill, men vi kan inte komma in. Vi försöker, försöker och försöker, och så säger de att 'Invandrare, vi vill inte komma in i samhället'. Vi försöker, men de vill inte" (citerad i Dahlstedt, 2002, s. 9).

Kritisk forskning har funnit att stereotypa, stigmatiserande bilder, som tränger in i de marginaliserades självförståelse och skapar hopplöshet leder till att vissa röstberättigade uppfattar att "det inte är någon idé" att rösta (Härenstam & Wiklund, 1999, Eliasoph, 1998). Stigmatiserades avståndstagande från politik och politiker blir ett sätt att hantera sitt stigma och göra motstånd mot en politisk ram som framställer dem som "problem" (Dahlstedt, 2002; Bhavnani 1990; Bunar 2001). Avståndstagandet mot "politik" visar sig ofta avgränsad till partipolitik och valprocesser, snarare än ett allmänt ointresse för politiska frågor. Tidigare forskning baserad på kvalitativa intervjustudier visar snarare att intervjupersoner som själva inte röstar eller tillhör grupper som statistiskt har lågt valdeltagande, har stort intresse för de politiska frågor som berör dem (Ataç m.fl., 2024; Boudou, 2023; Dahlstedt, 2002, s. 10).

Individualisering

I en inflytelserik bok kopplade Robert Putnam samman minskande politiskt deltagande till eroderingen av "socialt kapital" i USA (Putnam, 2001). Putnam observerade en omfattande minskning av engagemang och frivilligt deltagande inom olika samhällsgrupper, inklusive religiösa organisationer, fackföreningar, utbildningsföreningar, kvinnoklubbar och sociala klubbar, trots en ökning av individuella aktiviteter såsom bowling. Till skillnad från tidigare decennier, där bowlingligor främjade gemenskap och samtal, bowlade fler människor ensamma, vilket symboliserade ett bredare tillbakadragande från gemensamma aktiviteter. Putnam ifrågasatte orsakerna bakom denna urholkning av det amerikanska sociala kapitalet och utforskade flera bakomliggande faktorer. Han beaktade effekten av kvinnors inträde på arbetsmarknaden och andra demografiska förändringar för deltagandet i föreningar. Han prövade också tanken att hög flyttfrekvens kunde leda till minskat engagemang, men han fann att amerikanerna faktiskt flyttade mindre än förut. Trots att han erkände förortslivets, ekonomins och tidspressens roll, lutade Putnams förklaring mot att teknikens framväxt, särskilt television och internet, var huvudfaktorer i eroderingen av det sociala kapitalet genom att isolera individer. Han spekulerade också kring att framtida teknologier som "virtuella verklighetshjälm" kunde förvärpa denna trend. Även den politiska filosofen Wendy Brown har identifierat individualiseringsprocesser, i hennes fall kopplade till den nyliberala diskursen, som fundamentalt hotande för demokratin (Brown, 2017).

Politisk alienation

Från en "rational choice"-referensram påpekas att när institutioner utgår från stigmatiserande föreställningar tenderar de att bortse från marginaliserade gruppers intressen och perspektiv. I stället fattas beslut som reflekterar överordnade gruppers intressen och perspektiv, vilket minskar marginaliserade gruppers incitament att rösta (Young, 2000, Rose, 1999). Tidigare svenska kvalitativa studier - och även intervjustudien som ingår i denna rapport - visar att det finns en känsla av att "inget händer" av det som politikerna förespeglar i valrörelser. Det går, enligt intervjuades utsagor, inte att se några verkliga förbättringar av livsvillkoren oavsett vilket politiskt parti som styr (Abdelzadeh & Lundberg, 2022; Dahlstedt, 1999; Madestam & Rojas, 2019). Kopplad till detta finns en känsla av att det inte finns tydliga politiska alternativ vilket gör det irrationellt att rösta (Bhavani 1990: 12).

De politiska partiernas har professionaliserats, väljarunderlaget förändrats från gräsrotsrörelse till att bli föremål för partiernas opinionsmaskineri och migrationsfrågor blivit föremål för politiska polariseringen. (Se Kitschelt, 1995; Kriesi m.fl., 2006). Detta, menar statsvetaren Maritta Soininen, har påverkat den demokratiska inkluderingen av migranter och minoriteter negativt. I en situation då identitet och tillhörighet blir viktiga politiska mobiliseringsmekanismer, blir det mest rationellt för partierna att appellera till majoritetsbefolkningen snarare än att försöka mobilisera en befolkningsgrupp som utgör 10-20 procent av befolkningen och kännetecknas av lågt valdeltagande (Soininen, 2011).

Enligt Margaret Levi och Laura Stoker kan brist på förtroende för politiska institutioner och aktörer leda till minskat valdeltagande. Att inte rösta kan från detta perspektiv tolkas som en protest mot det etablerade politiska systemet (Levi & Stoker, 2000).

Från ett mer visionärt angreppssätt tar sig David Van Reybrouck an frågan om politisk alienation i sin tankeväckande bok *Against Elections: The Case for Democracy* (Van Reybrouck, 2016). Van Reybrouck hävdar att de parlamentariska valens inneboende ineffektivitet, präglade av en cykel av brustna eller felriktade löften, urholkar förtroendet för demokratin. Han påpekar att vi befinner oss i en farlig tid som kännetecknas av ett avtagande förtroende för demokratin.

Han introducerar begreppet "demokratiskt utmattningssyndrom", ett tillstånd som inte är fullständigt definierat men som han menar drabbar många västerländska samhällen. Van Reybrouck föreslår en lösning som är rotad i historien: "sortition" (delning av lotter), en metod som användes i antikens Aten och under renässansen i stater som Venedig och Florens. Sortition innebär att slumpmässigt välja en delmängd av befolkningen genom ett lotteri och låta dem fördjupa sig i specifika frågor och ta beslut om dessa. Denna metod är ämnad att säkerställa en mångsidig representation över olika demografier - kön, sexuella och etniska minoriteter och olika åldersgrupper - vilket enligt Van Reybrouck skulle minska korruptionen samtidigt som det skulle öka fokuset på den kollektiva välfärden.

Politisk kultur

Många kulturcentrerade förklaringar av ojämlikt valdeltagande förutsätter en hierarkisk föreställning om olika kulturer och deras relation till demokrati. I boken *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations* från 1963, utforskar två av valdeltagandeforskningens numera klassiska författare Gabriel Almond och Sidney Verba, det demokratiska systemet i fem länder: USA, Tyskland, Mexiko, Italien och Storbritannien. De intervjuar omkring tusen individer i varje land om deras syn på regeringen och det politiska livet. Almond och Verba som var pionjärer i att etablera fältet "politisk kultur" är ansedda som särskilt socialt medvetna och politiskt radikala forskare (Almond & Verba, 1963). De identifierar tre typer av politiska kulturer: deltagande, undergivna och trångsynta. De sistnämnda beskrivs som i avsaknad av specialiserade politiska roller och med låga förväntningar på politisk förändring, där medlemmarnas roller förstås i termer av familjeband och exemplifieras med stamsamhällen. Undergivna kulturer beskrivs som bestående av medborgare med en hög grad av medvetenhet om och känslomässig inriktning mot det politiska systemet. De har dock en passiv hållning till det, utan nämnvärd koppling till politiska grupper eller aktivt deltagande. Deltagande kulturer beskrivs som bestående av medborgare som ser på lagar inte bara som något att passivt lyda utan som något de bidrar till att forma och exemplifieras av författarnas engelskspråkiga länder.

Det är där, i de moderna demokratierna, som en stark medborgarkultur utvecklas. Den kännetecknas enligt Almond och Verba av stark politisk hemostas, det vill säga en optimalt medierad balans mellan motsägelsefulla krafter, såsom spänningen mellan respekt för individuella rättigheter och omsorg om det allmänna bästa, eller mellan regeringens effektivitet och tillräcklighet gentemot medborgarnas intressen. Almond och Verba såg den italienska kulturens betoning av familjen som ett hinder mot utvecklingen av en "medborgarkultur" med sinne för det offentligt gemensamma, vilken de ansåg vara en nödvändig förutsättning för en "effektiv demokrati".

Inom kritisk forskning har det funnits en skepsis till teorier som pekar på politisk kultur som en förklarande faktor till variationer i valdeltagande, där kultur kopplas till specifika folkslag eller nationer. Denna skepsis grundar sig i en medvetenhet om de koloniala undertonerna i sådana antaganden. Samtidigt har det senaste decenniets intresse för relationen mellan politiska och kulturella processer samt dess effekter i fråga om känslomässig mobilisering öppnat rum för en blomstring för kritiska studier av politisk kultur. Ett exempel är studien "The Apathy Syndrome" som belyser hur kulturella normer bidrar till politisk apati och brist på deltagande i sociala rörelser. Studien baseras på 60 intervjuer med unga i två ryska städer efter antiregimprotesterna 2011-12. Den utforskar hur kulturella föreställningar om lämpligt känslouttryck verkar för att skapa ett "apatisyndrom" (Zhel'nina, 2020). Syndromet karaktäriseras av långvarig cynism och misstro mot kollektiva handlingars effektivitet och förvärras av cynismens spridning inom utbildningsinstitutioner samt genom kulturella normer för hur man "bör" känna. Ett annat exempel är studier av valdeltagande som medborgerlig plikt. Förutom den tidigare nämnda svenska studien finns exempelvis André Blais och Christopher Achens studie där de hävdar att beslutet att rösta eller avstå från att rösta i ett val i hög grad formas av en

samverkan mellan plikt känsla och starka preferenser kring valutgången. Icke röstande sker, enligt forskarna, när varken plikt eller preferens är tillräckligt starka. (Blais & Achen, 2019).

Vad säger forskningen om åtgärder för att öka valdeltagandet?

Vilka åtgärder som behöver vidtas som ett svar på lågt valdeltagande beror på hur problemet och dess orsaker tolkas. Om bristande valdeltagande tolkas som en effekt av brist på information eller ointresse, måste åtgärderna inriktas på att informera och ändra samhällsmedlemmarnas attityder och väljarvanor. Om problemet tolkas som ett symptom på brister i de demokratiska institutionerna måste åtgärderna inriktas på att förändra institutionerna och deras praktiker (Bäck m.fl., 2005, s. 1). Om minskat valdeltagande i stället tolkas som en effekt av ökad socioekonomisk ojämlikhet och tillgång till resurser måste åtgärderna inriktas på att öka den socioekonomiska jämlikheten och tillgången till resurser (Abdelzadeh & Lundberg, 2022).

I det här avsnittet går vi igenom existerande forskning om åtgärder i samband med val. De flesta åtgärder som brukar vidtas och som har vidtagits av Botkyrka kommun syftar till att öka valdeltagandet genom information och stöd kring själva röstandet. Gemensamt för dessa åtgärder är att de söker ändra de röstberättigades attityder och beteende kring valdeltagande utifrån en förståelse om att lågt valdeltagande har sin orsak i bristande tillgång till information eller politisk passivitet hos de röstberättigade. Exempel på sådana åtgärder är dörrknackning, informationsblad, affischer, valinformatörer, offentliga event/politiska debatter i anslutning till val samt ökad tillgänglighet till vallokaler.

Analyser av åtgärders effektivitet

Massutskick och telefonsamtal

Studier av effekter av massutskick hem till röstberättigade har inte kunnat visa någon eller enbart en svag positiv effekt vad gäller ökat valdeltagande (Gerber & Green, 2000, s. 660). Även den svenska valmyndigheten har kommit fram till att det inte går att påvisa någon effekt av allmänna informationsinsatser i Sverige (Valmyndigheten, 2004:3). Enligt utvärderingen av en informationsinsats riktad till stadsdelarna Rinkeby, Husby, Tensta/Hjulsta, Rågsved och Skärholmen nådde satsningen omkring hälften av invånarna, men det var svårt att belägga att satsningen hade effekt vad gäller benägenheten att rösta (Olsson, 2000, s. 56).

Ett undantag tycks vara ren teknisk information om röstningsförfarandet riktad till grupper som saknar etablerade väljarvanor (Gosnell, 1927; Bedolla och Michelson, 2009). Även massutskick där informationen anpassats till målgruppen, exempelvis information till personer med syn- och hörselskador eller information på andra språk än svenska för personer med utländsk bakgrund tycks ha en positiv effekt på valdeltagandet (Bäck & Soininen, 2004). En studie av insatser inför kommunvalet 1998-2002 fann positiva samband mellan utskick som riktades till speciella målgrupper och ökat valdeltagande, dock kunde ingen effekt vad gäller utländska medborgares deltagande i kommunalvalen påvisas (Bäck & Soininen, 2004, s. 103). Enligt Bäck och Soininen finns det skillnader i hur olika grupper uppfattar allmänna kontra riktade informationsinsatser. De har funnit att somalier tenderar att värdera information som riktats till allmänheten högre än sådan som riktas till dem, medan chilener tenderar att uppskatta information som riktas specifikt till dem högre (Bäck & Soininen, 2004, s. 122). En möjlig tolkning är att riktade utskick kan upplevas som utpekande eller stigmatiserande respektive erkännande och underlättande beroende på gruppens sociala ställning. En dansk studie fann att brev som utvecklats tillsammans med målgruppen gav positiva resultat (Bhatti m.fl., 2015).

Studier av telefonkontakt uppvisar liknande resultat (Gerber & Green, 2000; John & Brannan, 2008; McNulty, 2005; Nickerson, 2006a; Pattie & Johnston, 2003). Enligt Gerber och Green kan telefonsamtal till och med minska valdeltagandet, vilket dock motsägs av andra forskare (Imai, 2005). David Nickerson hävdar att telefonsamtalens kvalitet spelar roll och att korta, opartiska samtal kan öka valdeltagandet om de är tillräckligt personliga. För att testa denna hypotes studerades en serie av åtta frivilliga, opartiska telefonkampanjer för att mobilisera väljare genom randomiserade kontrollerade experiment. Kampanjerna riktade sig till väljare i sex olika städer i USA under 2000 och 2001. I motsats till Gerber och Green visade resultaten att telefonsamtalen ökade valdeltagandet med 3,8 procentenheter (Nickerson, 2006b). Enligt John och Brannans fältexperiment i England hade telefonsamtalen en viss positiv effekt men inte jämförbar med fysiska mötens effekt (John & Brannan, 2008).

Sms

Amerikanska studier av sms-meddelanden som verktyg för att öka valdeltagandet har visat att metoden är ineffektiv och tenderar att öka ojämlikheten i valdeltagandet (Enos m.fl., 2014; Malhotra m.fl., 2011). Resultat från nordiska studier avviker emellertid från detta.

En norsk studie fann att textmeddelanden är ett effektivt sätt att mobilisera väljare i norska lokalval (Bergh m.fl., 2021). Metoden rekommenderas med tanke på effektstorleken och de modesta kostnaderna för textmeddelanden. Forskarna menar att det inte bara finns skillnader i effekt över Atlanten, utan sms-meddelanden i Norge har ett betydligt annorlunda distributionsmönster jämfört med vad som visats i studier från USA. Där har sms-meddelanden rapporterats öka andelen röstare bland vana väljare och bidrar därmed till att öka ojämlikheten i valdeltagandet. I Norge fann forskarna motsatt effekt; textmeddelanden var mest effektiva bland väljare med lägre valdeltagande vilka är invandrare och ungdomar.

En dansk studie finner att textmeddelanden har en positiv effekt på mottagarnas valdeltagande och har dessutom betydande ringar-på-vattnet-effekt på hushållsmedlemmarnas valdeltagande (Bhatti m.fl., 2017). Textmeddelandet om att rösta innehöll en påminnelse om att rösta är en medborgerlig plikt till ett slumpmässigt urval av individer i åldern 22-29 år.

Medborgardialoger och valinförmätörer

Det finns belägg för att valdeltagandet kan påverkas i positiv riktning med metoder som innebär sociala möten. Uppfattningen att ansikte mot ansikte-metoder är överlägset mer effektiva när det gäller att uppmuntra fler individer att rösta, jämfört med mer opersonliga tillvägagångssätt som e-post och direktutskick, är framträdande inom forskningen om åtgärder för att öka valdeltagandet (Get-out-the-vote forskning, GOTV) och stöds av en rad studier (Arceneaux & Nickerson, 2009; Beckman, 2009; Green m.fl., 2013; Green & Gerber, 2019; Matland & Murray, 2012; Michelson, 2005). Dessa studier belyser tillsammans den betydande inverkan som personlig interaktion kan ha på att mobilisera väljare. Även i Sverige har det visat sig mer effektivt att söka direkt kontakt med väljarna än att försöka påverka dem genom medier eller brevutskick (Andersson, m. fl. 2007, s. 44; Johansson och Karlsson, 2004, Bäck och Soininen 2004, s. 71).

Dialoger och sociala möten i anslutning till människors bostadsområden lyfts fram som särskilt framgångsrika. Valinförmätörer har visat sig vara en framgångsrik åtgärd i flera sammanhang. Flera studier visar att valdeltagandet ökat efter kampanjer med hembesök och dörrknackning och att metoden visat sig framgångsrik med att få ungdomar att rösta (Green & Gerber, 2019; Nickerson, 2006a, s. 52; Niven, 2004, s. 879). I samband med 2006 års valrörelse satsade socialdemokratiska partiet på att skicka cirka 150

demokratiambassadörer till kommuner med hög andel boende med utländsk bakgrund. Arbetet skulle ske genom att knacka dörr och genom torgmöten som lockade med kändisar. Valdeltagandet i ett urval av de valdistrikt där demokratiambassadörerna varit verksamma påvisade en positiv effekt av insatserna, valdeltagandet ökade i genomsnitt 2,7 procentenheter (Wohlgemuth m.fl., 2007, s. 79-82). Demokratiambassadörerna var ofta personer som själva hade invandrarbakgrund och god lokalkännedom.

Som metod att öka valdeltagandet i allmänna val möter medborgardialoger problemet att det är ännu svårare att få medborgare att delta i dialogerna än att rösta i allmänna val (Arhip-Paterson, 2024). Samtidigt tyder kvalitativ forskning på att det finns en grundläggande konflikt mellan medborgardialoger som instrument för stadsplanering och förankring av redan tagna politiska beslut och medborgardialoger som instrument för ökat medborgarinflytande och fördjupad demokrati (Juan Velásquez Atehortúa. 2005). För att medborgardialoger ska kunna fungera som rum för deltagande demokrati bör de vara ett mål i sig snarare än ett instrument för någonting annat.

Digitala verktyg för röstrådgivning (valkompass)

Digitala verktyg för röstrådgivning erbjuder användarna en serie påståenden eller frågor om politiska, sociala eller ekonomiska frågor, varpå de jämför användarens svar med olika politiska partiers eller kandidaters ståndpunkter. Baserade på denna jämförelse ger verktygen rekommendationer om vilket parti eller vilken kandidat som bäst överensstämmer med användarens personliga åsikter och värderingar. Digitala verktyg har visat sig ha positiv effekt på valdeltagande i en schweizisk studie (Germann & Gemenis, 2019).

Unga

Grupper som har befästa vanor att rösta eller inte rösta har visat sig svåra att påverka med informationsinsatser (Niven, 2004; Plutzer, 2002). Det är därför mer strategiskt och effektivt att rikta insatserna på väljare vars valbeteende inte befästs: på nya röstare och icke-röstare. Ungdomar kan vara den mest lovande målgruppen för demokratifrämjande insatser, inklusive informationskampanjer (SOU 2007:84, s. 73). De har inte ännu utvecklat en väljarvana och kan vara mottagliga för och till och med informationsuppsökande. Dessutom tyder forskning på att väljarbeteenden grundläggs i unga år och har konsekvenser för resten av livet (Fisher, 2023; Holmberg & Oscarsson, 2004, s. 36).

Forskning visar emellertid att unga väljare är svårare att nå än äldre väljare, bland annat på grund av att de är mer rörliga och tenderar att ändra adresser, telefonnummer och andra kontaktsätt (Nickerson, 2006a). Mer effektivt än telefonsamtal, sms och postutskick är kontakt genom organisationer som arbetar eller har vardaglig kontakt med unga såsom kyrkor, arbetsgivare, civilsamhällsorganisationer, detaljhandel, nattklubbar, sjukvården, skolor (Nickerson, 2006a, s. 61). Det finns viss belägg för att det är framgångsrikt att nå ut till ungdomar genom alternativa metoder som nöjesbetonade arrangemang (Andersson m. fl. 2007, s. 33). I USA har rockkonserter och andra underhållningsprogram använts för att mobilisera unga väljare (Cloonan & Street, 1998). Konserterna har varit mer framgångsrika hos ungdomar än brevutskick och telefonkontakter (Nickerson, 2006a, s. 57).

Migranter och personer med migrantbakgrund

Det finns likheter mellan gruppen ungdomar och gruppen invandrare: nyligen invandrade är också att betrakta som "förstagångsväljare". Detta gäller främst invånare med utländskt medborgarskap. Dessa personer, liksom de som nyligen erhållit svenskt medborgarskap, kan betraktas som förstagångsväljare i förhållande till kommun och regionvalen respektive riksdagsvalet (se s. 11). Utifrån att satsningar för att öka valdeltagandet bör riktas till dem som ännu inte hunnit befästa en vana att rösta eller inte rösta bör personer med utländsk bakgrund som ännu inte blivit svenska medborgare eller som nyligen blivit svenska medborgare prioriteras (Beckman, 2009). Dessa resultat bekräftas av en norsk studie som fann att längre förklarande brev var mest effektiva när det gällde att mobilisera vuxna migranter som var förstagångsväljare i Norge (Bergh m.fl., 2016). För de som redan röstat var det mer effektivt med en eller två korta påminnelser (en tredje påminnelse visade sig ineffektiv).

Slutdiskussion

Denna studies syfte har varit att kvalitativt undersöka kommunens tidigare satsningar för att öka deltagandet i de tio valdistrikten med lägst valdeltagande i Botkyrka, för att därigenom bidra till en vidareutveckling av kommunens arbete på detta område. Denna ram villkorar vilka teorier om underliggande orsaker till lågt valdeltagande som kan lyftas fram: dels måste hänsyn tas till den kommunala verksamhetens räckvidd, dels till den politiska kontextens rimlighetsgränser vid studiens genomförande.

De åtgärder som hittills prövats har till övervägande del grundat sig på en förståelse av att orsakerna till lågt valdeltagande står att finna i bristande tillgång till information och/eller politiskt ointresse hos de röstberättigade. Åtgärderna har följaktligen kretsat kring att förbättra tillgången till information och underlätta själva röstningsprocessen. Tidigare utredares rekommendationer har i förhållande till denna ram varit både kloka och ambitiösa: generös tillgång till vallokaler för förtidsröstning med långa öppettider, mobila vallokaler, tillgänglighetsassistenter, information om partier, demokratipodd, valambassadörer, politiska debatter på olika språk, sms-utskick, öppna demokratiskolor på torgen och sociala mediekampanjer. Kommunen har i stor utsträckning följt dessa rekommendationer. Trots detta har valdeltagandet fortsatt att sjunka, vilket dock enbart delvis kan ha sin grund i åtgärdernas effektivitet då trender i valdeltagandet också i stor utsträckning är kopplade till samhälleliga villkor som är svåra att ändra på lokalnivå.

Den här studien tar sitt avstamp i tidigare studiers påpekande att befolkningens egna varierande anledningar att inte rösta bör beaktas när insatser för att öka valdeltagandet ska utformas. Vi har i samtalen med Botkyrkabor från valdistrikt med lågt valdeltagande sökt svar på frågan om något mer kan göras, eller om något av det som redan görs kan göras bättre.

I intervjumaterialet har vi funnit en stark betoning på vikten av direkt kommunikation och personliga möten som ett medel för att öka valdeltagandet. Det pekar på ett djupt liggande behov av dialog mellan politiker och medborgare och understryker betydelsen av att politiker inte bara är synliga och tillgängliga under valtider utan kontinuerligt engagerar sig i samhällslivet. Det understryker också vikten av relationsskapande, tillitsbyggande och igenkännbarhet över tid, för att stärka de demokratifrämjande insatsernas effektivitet. Tidigare forskning ger stöd åt intervjustudiens resultat i detta avseende.

I internationella studier av olika metoder för att öka valdeltagandet framkommer att personlig kommunikation och direkta möten har överlägset bäst resultat för valdeltagande (Green & Gerber, 2019; Niven, 2004; Putnam, 2001). Denna forskning stärker intervjupersonernas uppfattning att fysiska möten och direkt kommunikation är effektiva sätt att öka engagemang och tillit till det politiska systemet och understryker vikten av att politiker och valorganisatörer aktivt främjar direkta dialoger med medborgarna. Den satsning som flest intervjupersoner mindes var närvaron av valambassadörer i deras bostadsområden. Det är intressant att även flera deltagare som inte röstade värderade satsningen på valambassadörer som den bästa bland kommunens satsningar.

Intervjustudien poängterar vikten av information på flera språk som en faktor för att den demokratiska processen ska vara inkluderande och tillgänglig. Detta är särskilt relevant i en kommun som Botkyrka, med hög andel invånare med olika språkliga bakgrunder. Detta kräver anpassade strategier för att säkerställa att alla medborgare har möjlighet att informeras och engagera sig politiskt. Forskning om politisk inkludering i multietniska och flerspråkiga samhällen pekar på att tillgången till information på olika språk är avgörande (Bird et al., 2011). Detta stödjer intervjupersonernas rekommendationer om att tillgängliggöra såväl information om valprocedurerna som av olika partiers ställningstaganden i konkreta politiska frågor på flera språk, för att inkludera icke-svensktalande invånare i den politiska dialogen.

Flera intervjuer tar upp vikten av att bedriva ett kontinuerligt demokratiarbete på lokalnivå vilket aktualiserar den väletablerade insikten om att arbetet för att höja valdeltagandet och andra former av demokratiskt deltagande och inkludering måste ske fortlöpande och långsiktigt. Detta innebär att ansträngningar för att öka valdeltagandet inte bör begränsas till perioder runt val, utan vara en integrerad del av det löpande samhällsarbetet. Studier av politiskt engagemang visar att kontinuerliga insatser för att främja demokratiska värden och deltagande är nödvändiga för att motverka politiskt apati och alienation (Bua & Bussu, 2023; Dalton, 2004; Fung, 2012; Norris, 2002). Demokratisk inkludering, inklusive förhandlingar kring rösträtt är en icke avslutningsbar process i en demokrati (Sundevall m.fl., 2024). I detta sammanhang är det viktigt att lyfta fram att deltagarna generellt värdesätter valinformation och kampanjer som sker i väletablerade, permanenta, offentliga institutioner och rum såsom skolor och folkhögskolor, torg och medborgarkontor högre än de satsningar som utgår från tillfälliga eller rörliga lokaler och massutskick. Flera intervjupersoner lyfte fram valstugor och torgmöten som viktiga valfrämjande insatser. Det välbekanta och trygga tycks ha ett positivt värde för målgruppen. Det vore därför klokt att utveckla ett kontinuerligt demokratiarbete på dessa och andra av kommunens permanenta offentliga mötesplatser såsom bibliotek, Subtopia, Konsthallen och Mångkulturellt centrum. Genom att anordna återkommande demokratifrämjande arrangemang och event på kommunens mötesplatser skulle intervjudeltagarnas önskemål om att arrangemang inte bara anordnas under valtider kunna uppfyllas.

I samband med val bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att mobilisera förstagångsväljare, vilket kräver anpassade kommunikationsstrategier och utbildningsinsatser. Intervjustudien visar att förstagångsväljare inte enbart är i behov av information om hur och var de ska rösta utan också behöver en seriös orientering i svensk politisk debatt och partipolitik. Detta arbete bör utnyttja skolor som plattformar för politiskt lärande och engagemang. Forskning om politisk socialisering understryker skolans roll i att utbilda unga medborgare om demokrati och politiskt deltagande (Hansen & James, 2016; Hedemark & Karsson, 2017; Nykänen, 2009). Detta bekräftas av intervjupersonernas synpunkter på att utbildningsinstanser bör användas mer aktivt för att förbereda unga för deltagande i demokratiska processer. Här finns det också anledning att ta sig an den växande rollen som sociala medier har som verktyg för politisk kommunikation och engagemang bland yngre väljare.

Ungdomars mönster för informationsinhämtning accentuerar behovet av att kommunen anpassar sina strategier till de digitala arenor där ungdomarna befinner sig - enligt intervjumaterialet för närvarande Instagram och TikTok. Forskning om sociala mediers roll i politiska kampanjer och valdeltagande visar att dessa plattformar kan vara effektiva verktyg för att engagera särskilt yngre väljare (Boulianne, 2015; Nickerson, 2006a; Plutzer, 2002; Stalder, 2018) vilket ger vetenskapligt stöd till intervjupersonernas förslag om att använda sociala medier för att nå ut till och engagera unga i politiken. Få intervjupersoner minde de filmer som kommunen tog fram inför valet och som bland annat visades på medborgarkontorets skärmar. Undantaget var en ung person som rapporterade ha sett dem i sociala medier. Detta tyder på att satsningen kunde ha fått mer spridning om filmerna hade postats i rätt kanaler och vid rätt tidpunkter. Det kan handla om att målgruppens mediekonsumtionsvanor måste undersökas inför att kampanjen utformas.

Det stora undantaget vad gäller studiedeltagarnas preferens för etablerade offentliga rum är lokaler för förtidsröstning. Här önskar sig flera studiedeltagare fler möjligheter till förtidsröstning i anslutning till deras bostad. Dessa lokalers visibilitet måste dock säkras genom visuella hjälpmedel. Här kan vi ta till oss ett positivt exempel från ett demokratiarrangemang på en skola som beskrevs av en av deltagarna som välkommande och välordnad, med "flaggor överallt".

Kommunens satsning på sms-påminnelser har måhända potential att nå brett och inte minst träffa unga förstagångsväljare. Norska och danska studier visar att textmeddelanden varit effektiva i att mobilisera väljare i norska lokalval (Bergh m.fl., 2021) och att de har haft en positiv effekt både på mottagarnas valdeltagande och på valdeltagandet hos medlemmarna i deras hushåll (Bhatti m.fl., 2017). Emellertid går resultaten från vår kvalitativa studie åt ett annat håll. Visserligen hade studiedeltagarna i allmänhet en positiv syn på sms-meddelanden och lyfte fram positiva aspekter såsom att de kunde fungera som påminnelse att rösta och, intressant nog, att det kunde vara ett bra sätt att nå röstare som inte bor på samma adress som de är folkbokförda på. Samtidigt var det försvinnande få deltagare som hade något minne av att ha fått ett sms-meddelande och just unga röstberättigade rapporterade att de ofta reagerar på sms från okända nummer med att kasta dem olästa. Vår studies resultat är mer i linje med vad som funnits i undersökningar av sms-meddelanden som åtgärd för att höja valdeltagandet i USA där de har funnits ineffektiva (Green & Gerber, 2019). Teoretiskt kan skillnaden i resultat mellan vår studie och studierna i våra grannländer handla om representativiteten i vår undersöknings urval. Det kan helt enkelt vara så att vi bland de 53 intervjupersonerna inte råkade träffa någon för vem sms:et var betydelsefull. En annan möjlig hypotes är att sms-reklam och sms-spam är vanligare i Sverige, vilket föranleder att folk i högre utsträckning tenderar att kasta sms från okända nummer. Det kan vara värt att undersöka saken vidare och jämföra hur sms-kampanjerna var utformade i Norge, Danmark och Botkyrka. Hur var meddelandena formulerade? En tanke är att ta till sig metoden som nämndes i forskningsgenomgången att utveckla meddelandehålllet tillsammans med en panel med personer som tillhör målgruppen.

Slutligen aktualiserar intervjupersonernas besvikelse över politiker som inte håller sina löften vikten av att förbättra återkopplingen om politiska beslut och mer principiella frågor om vad demokrati är och bör vara. För att stärka valdeltagandet behövs transparenta och ansvarstagande politiker som kan visa på konkreta resultat i termer av förbättrade livsvillkor för väljarkåren. Krav på just återkoppling eller transparens formulerades av deltagare i flera intervjuer. Icke röstande studiedeltagares argument för att inte rösta är i linje med tidigare forskning som pekar på att avståndstagandet mot "politik" ofta är avgränsad till partipolitik och valprocesser, snarare än ett allmänt ointresse för politiska frågor. Icke röstande och personer som tillhör grupper som statistiskt har lågt valdeltagande har i flera studier visat sig ha stort intresse för de politiska frågor som berör dem (Ataç m.fl., 2024; Boudou, 2023; Dahlstedt, 2002, s. 10).

Sammanfattningsvis pekar studiens resultat på att det krävs en mångfacetterad strategi som omfattar personlig kommunikation, språklig inkludering, kontinuerligt demokratiarbete, återkoppling och transparens samt anpassning till nya kommunikationskanaler för att effektivt engagera alla delar av befolkningen i den demokratiska processen. Forskningen om valdeltagande både stödjer och kompletterar de insikter och rekommendationer som framkommit från intervjupersonerna. Vice versa öppnar variationen i intervjupersonernas konkreta erfarenheter och uppfattningar för en problematisering och fördjupning av teoretiska begrepp och försanthållanden. Kommunens tidigare åtgärder för att höja valdeltagandet är över lag positiva och motiverar en fortsättning och vidareutveckling av det arbetet. Det är viktigt att komma ihåg att det handlar om ett långsiktigt arbete som kräver tålamod och ihärdighet. Kommunens reviderade strategi för demokrati och delaktighet som antogs 2023 formulerar som mål att öka kommunikationen, utbildningen om demokrati och närvaron av politiska aktörer. Dessa mål är i linje med denna studies resultat.

Rekommendationer

Utifrån den genomförda studien föreslår vi följande åtgärder med fokus på lättillgänglig information, personlig kommunikation, kontinuerligt demokratiarbete, återkoppling och transparens, ungdomsanpassning samt organisatorisk förankring.

Lättillgänglig information om valsystem och partipolitik i Sverige

- **TILLGÄNGLIG INFORMATION:** Utarbeta material som förklarar valsystemet och de olika politiska partiernas politik på lätt svenska och på de mest frekventa språk som talas av Botkyrkas invånare. De politiska partierna bör ansvara för framtagande av lättillgängliga presentationstexter om de olika politiska frågor de driver. Dessa texter kan sedan tjänstepersoner hänvisa till när Botkyrkabor efterfrågar politisk orientering.
- **INTERAKTIVA VALKOMPASSER:** Utveckla digitala och fysiska interaktiva valkompasser, på de mest talade språken för att underlätta förståelsen för de kommunala och lokala politiska frågorna.
- **ANVÄNDNING AV FLERSPRÅKIGA NYHETSKANALER:** Nyttja public services svenska nyheter på andra språk och andra flerspråkiga, minoritetsinriktade mediekkanaler för att sprida information om valsystemet och förmedla partiernas positioner i viktigare debatter.
- **UTBILDNINGSINSATSER FÖR FÖRSTAGÅNGSVÄLJARE:** Skolor och andra utbildningsinstitutioner bör användas för att utbilda och engagera unga medborgare och utlandsfödda förstagångsväljare i demokratiska processer. Detta kan inkludera undervisning i demokrati och politik samt möjligheter till politiskt engagemang och praktik.

Direkt dialog och mötesplatser

- **PRIORITERA PERSONLIG KOMMUNIKATION:** Fortsatta och utökade insatser bör göras för att möjliggöra personlig interaktion mellan politiska företrädare och medborgare, inte bara under valperioder utan kontinuerligt. Dessa möten bör fokusera på att bygga relationer, tillit och igenkännbarhet. Anordna fysiska möten på torget och sätt upp valstugor. Den personliga kontakten, mötet ansikte mot ansikte med politikerna, kan främja valdeltagandet.
- **SKAPA MÖTESTILLFÄLLEN:** Organisera återkommande aktiviteter och evenemang som uppmuntrar till dialog med och mellan medborgare. Skapa möten där invånare får möjlighet att ställa frågor om politikens innehåll och prioriteringar.
- **UTNYTTJA MEDBORGARKONTOREN MER:** den ideala platsen som uppfyller både permanens, direkt kommunikation och möjlighet till flerspråkig samhällsinformation har redan upfunnits och är på plats. En rekommendation är att utveckla medborgarkontoren, till exempel genom att stärka möjligheten att förmedla information framtagen av de olika politiska partierna om vilka frågor de driver på de språk som är vanliga i respektive stadsdel. En annan rekommendation är att rikta information om medborgarkontorens möjligheter till grupperna förstagångsväljare och nyinflyttade invånare under valtider.
- **ANVÄNDNING AV OFFENTLIGA PLATSER:** Använd skolor, medborgarkontor och torg för möten om hur det går till att rösta, men också till information och diskussion om politikens innehåll. Utnyttja och utveckla kommunens permanenta mötesplatser som är belägna i områden med lågt valdeltagande som demokratiska rum. Detta inkluderar bibliotek och kulturinstitutioner som Subtopia, Konsthallen och Mångkulturellt centrum.

Ungdomsanpassning

- **NÅ UNGDOMAR DÄR DE ÄR:** nå ut med information till förstagångsväljare genom organisationer som arbetar eller har vardaglig kontakt med unga såsom trosförsamlingar, arbetsplatser, civilsamhällsorganisationer, detaljhandel, sjukvården, bibliotek, kulturhus och skolorna
- **ANVÄNDNING AV DIGITALA MEDIER:** Strategier för att engagera medborgare, särskilt yngre väljare, bör anpassas till de digitala kanaler där de är aktiva. Detta kan inkludera sociala medier som Instagram och TikTok samt digitala informationskampanjer anpassade till dessa plattformars format.
- **SMS-UTSKICK:** effektiviteten med sms-påminnelser som metod att nå ungdomar bör utvärderas noggrant med beaktande för målgruppens språkanvändning och inställning till sms från okända nummer. Lägg vikt vid sms-meddelandenas utformning, gärna tillsammans med paneler av ungdomar från de målgrupper som skall nås.

Kontinuerligt arbete, återkoppling och transparens

- **KONTINUERLIGT DEMOKRATIARBETE:** Insatser för att öka valdeltagandet och demokratiskt engagemang bör inte begränsas till valperioder utan integreras i det löpande samhällsarbetet. Detta innebär att anordna demokratifrämjande arrangemang och event regelbundet i kommunens offentliga rum såsom skolor, bibliotek och torg.
- **AKTIV NÄRVARO I OMRÅDEN MED LÅGT VALDELTAGANDE:** De politiska partierna bör prioritera dialog och information i områden där valdeltagandet är lågt. Det är viktigt att särskilt här vara närvarande både under valrörelsen och mellan valen, för att motverka invånarnas marginalisering samt öka engagemanget för samhällsfrågor och politik.
- **TRANSPARENS OCH ÅTERKOPPLING:** Politiker och kommunala tjänstemän bör arbeta för ökad transparens i beslutsprocesser och bättre återkoppling till medborgarna om de beslut som fattas. Ett förslag är att skapa tydliga strukturer för återkoppling till medborgarna gällande prioriteringar och pågående arbete med de frågor som partierna lovat att ta itu med under valperioden, exempelvis genom att tjänstepersoner anordnar lokala uppföljningssamtal där folkvalda kan föra dialog med boende i respektive stadsdel. Detta kan bidra till att minska distansen mellan väljare och politiker och stärka förtroendet för det politiska systemet.

Organisation

- **FÖRANKRING I FLER FÖRVALTNINGAR:** Säkerställ att det finns en förankring av arbetet kring ökat valdeltagande i fler förvaltningar än kommunstyrelseförvaltningen. Det är viktigt att se till att det även finns en samverkan om detta mellan berörda förvaltningar. Ta tillvara kommunikationsenhetens kompetens och expertis i planering och genomförande av samordnade insatser, till exempel som ett stöd i framtagande av lättillgängligt material på olika språk om val, det demokratiska systemet i Sverige samt möjligen generell information om existerande politiska partier, samt som stöd i arbetet med att rikta materialet till olika grupper av Botkyrkabor.
- **ANVÄNDNING AV HANDLINGSPLANER:** Implementera handlingsplaner och översätt dem till enklare styrdokument och checklistor för operativt arbete. Dessa verktyg ska vara utformade för att underlätta uppföljning av prioriterade målgruppsinsatser, val av geografiska områden kopplade till särskilda insatser och resultatet av bredare kommunikationsinsatser.
- **LÅNGSIKTIGT LÄRANDE:** Främja ett långsiktigt lärande om valfrämjande insatser. Detta kräver långsiktiga mål, dokumentation, uppföljning, effektiv intern kommunikation mellan förvaltningar och enheter samt tillfällen för gemensam reflektion och diskussion.

Referenser

- Abdelzadeh, A., & Lundberg, E.** (2022). *Ungas röst. En studie om ungdomars valdeltagande 2018 och deras egna tankar om att delta i val*. MUCF Myndigheten för ungdoms- och samhällsfrågor.
- Adman, P., & Strömblad, P.** (2000). *Utanför demokratin? Del 3. Resurser för politisk integration* (2000:16; Integrationsverkets rapportserie). Integrationsverket.
- Almond, G. A., & Verba, S.** (1963). *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.
- Arceneaux, K., & Nickerson, D. W.** (2009). Who Is Mobilized to Vote? A Re-Analysis of 11 Field Experiments. *American Journal of Political Science*, 53(1), 1–16. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2008.00354.x>
- Arhip-Paterson, W.** (2024). The challenge of increasing turnout at participatory budgeting: The Parisian perspective of “getting toward citizens”. *Local Development & Society*, 1–31. <https://doi.org/10.1080/26883597.2024.2313767>
- Ataç, I., Schwiertz, H., Jørgensen, M. B., Vandevoordt, R., Hinger, S., & Spindler, S.** (2024). Negotiating Borders through a Politics of Scale: Municipalities and Urban Civil Society Initiatives in the Contested Field of Migration. *Geopolitics*, 29(2), 714–740. <https://doi.org/10.1080/14650045.2022.2129732>
- Azizi, A.** (2014). *Rapport om valet 2014* (KS/2013:598). Botkyrka kommun.
- Beckman, L.** (2009). *Demokratipolitikens metoder. Insatser för ett ökat valdeltagande—En kunskapsöversikt*. Sveriges riksdag, Konstitutionsutskottet.
- Bengtsson, Å.** (2008). *Politiskt deltagande* (1. uppl). Studentlitteratur.
- Bennulf, M., & Hedberg, P.** (1999). Utanför demokratin. Om det minskade valdeltagandets sociala och politiska rötter. I *Valdeltagande i förändring. Forskarvolym XIII för Demokratiutredningen*.
- Bergh, J., Christensen, D. A., & Matland, R. E.** (2016). *Getting Out the Vote. Experiments in Voter Mobilization Among Immigrants and Natives in Norway*. Institute for social research.
- Bergh, J., Christensen, D. A., & Matland, R. E.** (2021). When is a Reminder Enough? Text Message Voter Mobilization in a European Context. *Political Behavior*, 43(3), 1091–1111. <https://doi.org/10.1007/s11109-019-09578-1>
- Bhatti, Y., Dahlgaard, J. O., Hansen, J. H., & Hansen, K. M.** (2015). Getting Out the Vote With Evaluative Thinking. *American Journal of Evaluation*, 36(3), 389–400. <https://doi.org/10.1177/1098214015588183>
- Bhatti, Y., Dahlgaard, J. O., Hansen, J. H., & Hansen, K. M.** (2017). How voter mobilization from short text messages travels within households and families: Evidence from two nationwide field experiments. *Electoral Studies*, 50, 39–49. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2017.09.003>
- Blais, A.** (2000). *To Vote or Not to Vote: The Merits and Limits of Rational Choice Theory*. University of Pittsburgh Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt5hjrrf>
- Blais, A., & Achen, C. H.** (2019). Civic Duty and Voter Turnout. *Political Behavior*, 41(2), 473–497. <https://doi.org/10.1007/s11109-018-9459-3>
- Blais, A., & Dobrzynska, A.** (1998). Turnout in Electoral Democracies. *European Journal of Political Research*, 33(2), 239–261. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00382>
- Blais, A., Cidengil, E., & Nevitte, N.** (2004). Where does turnout decline come from? *European Journal of Political Research*, 43(2), 221–236. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2004.00152.x>

- Botkyrka.se.** (2022, september 13). *Förtidsröstningen i norra Botkyrka ökade men valdeltagandet i kommunen som helhet minskade* [Kommunens hemsida]. <https://www.botkyrka.se/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv/2022-09-13-fortidsrostningen-i-norra-botkyrka-okade-men-valdeltagandet-i-kommunen-som-helhet-minskade>
- Boudou, B.** (2023). Migration and the Critique of ‘State Thought’: Abdelmalek Sayad as a Political Theorist. *European Journal of Political Theory*, 22(3), 399–424. <https://doi.org/10.1177/14748851211041906>
- Boulianne, S.** (2015). Social media use and participation: A meta-analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524–538. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1008542>
- Bowen, J.** (2006). France’s Revolt: Can the Republic Live Up to its Ideals? *Boston Review*, January/February, 29–32.
- Brown, W.** (2017). *Undoing the demos: Neoliberalism’s stealth revolution* (First paperback edition, this edition corrects errors in previous printings). Zone Books.
- Bua, A., & Bussu, S.** (2023). *Reclaiming Participatory Governance: Social Movements and the Reinvention of Democratic Innovation* (1:a uppl.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003218517>
- Bäck, H., Offerdal, A., & Aars, J.** (2005). Partikommunens uppgång och fall. I *Partiernas århundrade. Fempartimodellens uppgång och fall i Norge och Sverige*. Santérus.
- Bäck, H., & Soininen, M.** (1994). Invandrarnas valdeltagande. I H. Bäck & A. Håkansson (Red.), *Väljarna i kommunalvalet. Om missnöje, misstroende och politisk kultur*. SNS.
- Bäck, H., & Soininen, M.** (2004). *Politisk annonsering eller nätverkande? Uppföljning och utvärdering av partiernas särskilda informationsinsatser till invandraväljare vid 2002 års val* [Förvaltningshögskolans rapporter]. Göteborgs universitet.
- Bäck, H., & Öhrvall, R.** (2004). *Det nya seklets förtroendevalda. Om politikerantal och representativitet i kommuner och landsting 2003*. Svenska kommunförbundet.
- Carragher-Wallner, J., & Regnell, S.** (2014). *Analys av valdeltagande hösten 2014*. PWC.
- Chowdhury, I. S.** (2023). *Are Young People Turning Away from Democracy*. Australian National University.
- Cloonan, M., & Street, J.** (1998). Rock the Vote: Popular Culture and Politics. *Politics*, 18(1), 33–38. <https://doi.org/10.1111/1467-9256.00058>
- Dahl, R.** (1979). Procedural democracy. I *Philosophy, Politics & Society* (s. 97–133). Yale University Press.
- Dahlstedt, M.** (1999). *Politiskt deltagande och icke-deltagande: Om det politiska livets etniska delning i dagens mångetniska Sverige*. Umeå universitet.
- Dahlstedt, M.** (2002). *Utanförskapets tysta motstånd. ”Politiskt passiva invandrare” som problematisk problembild*. CEUS.
- Dahlstedt, M.** (2005). *Reserverad demokrati. Representation i ett mångetniskt Sverige*. Boréa.
- Dalton, R. J.** (2004). *Democratic challenges, democratic choices: The erosion of political support in advanced industrial democracies*. Oxford University Press.
- Dalton, R. J.** (2009). *The Good Citizen: How a Younger Generation is Reshaping American Politics*. CQ Press.
- Ekman, J., & Amnå, E.** (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22(3), 283–300. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>

- Enos, R. D., Fowler, A., & Vavreck, L.** (2014). Increasing Inequality: The Effect of GOTV Mobilization on the Composition of the Electorate. *The Journal of Politics*, 76(1), 273–288.
<https://doi.org/10.1017/S0022381613001308>
- Fisher, P.** (2023). *The Generational Gap in American Politics*. Routledge.
- Fung, A.** (2012). Continuous Institutional Innovation and the Pragmatic Conception of Democracy. *Polity*, 44(4), 609–624. <https://doi.org/10.1057/pol.2012.17>
- Gerber, A. S., & Green, D. P.** (2000). The Effects of Canvassing, Telephone Calls, and Direct Mail on Voter Turnout: A Field Experiment. *American Political Science Review*, 94(3), 653–663.
<https://doi.org/10.2307/2585837>
- Germann, M., & Gemenis, K.** (2019). Getting Out the Vote With Voting Advice Applications. *Political Communication*, 36(1), 149–170. <https://doi.org/10.1080/10584609.2018.1526237>
- Gilljam, M.** (2003). Deltagardemokrati med förhinder. I M. Gilljam & J. Hermansson (Red.), *Demokratis mekanismer*. Liber.
- Grasso, M. T.** (2016). *Generations, Political Participation and Social Change in Western Europe*. Routledge.
- Gray, M., & Caul, M.** (2000). Declining Voter Turnout in Advanced Industrial Democracies, 1950 to 1997: The Effects of Declining Group Mobilization. *Comparative Political Studies*, 33(9), 1091–1122.
<https://doi.org/10.1177/0010414000033009001>
- Green, D. P., & Gerber, A. S.** (2019). *Get out the vote: How to increase voter turnout* (Fourth edition). Brookings Institution Press.
- Green, D. P., McGrath, M. C., & Aronow, P. M.** (2013). Field Experiments and the Study of Voter Turnout. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 23(1), 27–48.
<https://doi.org/10.1080/17457289.2012.728223>
- Grillo, Alberto.** 2023. “Political Alienation and Voter Mobilization in Elections.” *Journal of Public Economic Theory* 25(3):515–31. doi: 10.1111/jpet.12628.
- Hansen, D. T., & James, C.** (2016). The importance of cultivating democratic habits in schools: Enduring lessons from *Democracy and Education*. *Journal of Curriculum Studies*, 48(1), 94–112.
<https://doi.org/10.1080/00220272.2015.1051120>
- Hedemark, Åse, & Karsson, M.** (Red.). (2017). *Unga läser: Läsning, normer och demokrati*. Gidlunds förlag.
- Hill, L.** (2021). Compulsory Voting: Activating the Demos and Enhancing Procedural Democracy in Australia. I M. Bonotti & P. Strangio (Red.), *A Century of Compulsory Voting in Australia* (s. 165–187). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-33-4025-1_9
- Holmberg, S., & Oscarsson, H.** (2004). *Väljare: Svenskt väljarbete under 50 år*. Norstedts juridik.
- Imai, K.** (2005). Do Get-Out-the-Vote Calls Reduce Turnout? The Importance of Statistical Methods for Field Experiments. *American Political Science Review*, 99(2), 283–300.
<https://doi.org/10.1017/S0003055405051658>
- Javeline, Debra.** 2023. “Political Alienation and Blame.” Pp. 269–316 in *After Violence*. Oxford University Press New York.
- Jeroense, T., & Spierings, N.** (2023). Political Participation Profiles. *West European Politics*, 46(1), 1–23.
<https://doi.org/10.1080/01402382.2021.2017612>
- John, P., & Brannan, T.** (2008). How Different Are Telephoning and Canvassing? Results from a ‘Get Out the Vote’ Field Experiment in the British 2005 General Election. *British Journal of Political Science*, 38(3), 565–574. <https://doi.org/10.1017/S0007123408000288>

- Kitschelt, H.** (1995). *The Radical Right in Western Europe. A Comparative Analysis*. University of Michigan Press.
- Koch, C. M., Meléndez, C., & Rovira Kaltwasser, C.** (2023). Mainstream Voters, Non-Voters and Populist Voters: What Sets Them Apart? *Political Studies*, 71(3), 893–913.
<https://doi.org/10.1177/00323217211049298>
- Kriesi, H., Grande, E., Romain, L., Dolezal, M., Bornschier, S., & Frey, T.** (2006). Globalization and the Transformation of the National Political Space. Six European Countries Compared. *European Journal of Political Research*, 45(6), 921–956.
- Leighley, J. E., & Vedlitz, A.** (1999). Race, Ethnicity, and Political Participation: Competing Models and Contrasting Explanations. *The Journal of Politics*, 61(4), 1092–1114. <https://doi.org/10.2307/2647555>
- Levi, M., & Stoker, L.** (2000). Political Trust and Trustworthiness. *Annual Review of Political Science*, 3(1), 475–507. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.3.1.475>
- Lundström, M.** (2018). *Anarchist Critique of Radical Democracy: The Impossible Argument* (1st edition 2018). Palgrave Macmillan.
- Madestam, J., & Rojas, C.** (2019). *Gå och rösta! En rapport om väljarmobilisering i allmänhet och Botkyrkaväljarna i synnerhet*.
- Malhotra, N., Michelson, M. R., Rogers, T., & Valenzuela, A. A.** (2011). Text Messages as Mobilization Tools: The Conditional Effect of Habitual Voting and Election Salience. *American Politics Research*, 39(4), 664–681. <https://doi.org/10.1177/1532673X11398438>
- Marcucci, A., Rohner, D., & Saia, A.** (2023). Ballot or Bullet: The Impact of the UK's Representation of the People Act on Peace and Prosperity. *The Economic Journal*, 133(652), 1510–1536.
<https://doi.org/10.1093/ej/ueac092>
- Matland, R. E., & Murray, G. R.** (2012). An Experimental Test of Mobilization Effects in a Latino Community. *Political Research Quarterly*, 65(1), 192–205. <https://doi.org/10.1177/1065912910388192>
- McNulty, J. E.** (2005). Phone-Based GOTV—What's on the Line? Field Experiments with Varied Partisan Components, 2002–2003. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 601(1), 41–65. <https://doi.org/10.1177/0002716205278176>
- Michelson, M.** (2005). Meeting the Challenge of Latino Voter Mobilization. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 601(1), 85–101.
- Möller, T.** (1999). Hälsan tiger still? Om vanmakt, apati och liknöjdhet i svensk politik. I *Medborgarnas erfarenheter. Demokratiutredningens forskarvolym V: Vol. 1999:113*.
- Neergaard, A., & Stubbergaard, Y.** (Red.). (2004). *Politiskt inflytande*. Studentlitteratur: [Btj [distributör]; eLib [distributör].
- Nickerson, D. W.** (2006a). Hunting the Elusive Young Voter. *Journal of Political Marketing*, 5(3), 47–69.
https://doi.org/10.1300/J199v05n03_03
- Nickerson, D. W.** (2006b). Volunteer Phone Calls Can Increase Turnout: Evidence From Eight Field Experiments. *American Politics Research*, 34(3), 271–292. <https://doi.org/10.1177/1532673X05275923>
- Niven, D.** (2004). The Mobilization Solution? Face-to-Face Contact and Voter Turnout in a Municipal Election. *The Journal of Politics*, 66(3), 868–884. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2004.00280.x>
- Norris, P.** (2002). *Democratic phoenix: Reinventing political activism*. Cambridge University Press.
- Norris, P.** (2007). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism* (Transferred to digital print). Cambridge University Press.

- Nykänen, P. P.** (2009). *Värdegrund, demokrati och tolerans: Om skolans fostran i ett mångkulturellt samhälle*. Thales.
- Pattie, C. J., & Johnston, R. J.** (2003). Hanging on the Telephone? Doorstep and Telephone Canvassing at the British General Election of 1997. *British Journal of Political Science*, 33(02).
<https://doi.org/10.1017/S0007123403000139>
- Peter, F.** (2007). The Political Egalitarian's Dilemma. *Ethical Theory and Moral Practice*, 10(4), 373–387.
<https://doi.org/10.1007/s10677-006-9057-z>
- Petersson, O.** (2005). Deltagandeforskningens mekanismer. I P. Esaiasson & A. Westholm (Red.), *Deltagandets mekanismer: Det politiska engagemangets orsaker*. Liber.
- Pitkin, H. F.** (20). *The concept of representation* (1. paperback ed., [Nachdr.]). Univ. of California Press.
- Plutzer, E.** (2002). Becoming a Habitual Voter: Inertia, Resources, and Growth in Young Adulthood. *American Political Science Review*, 96(1), 41–56. <https://doi.org/10.1017/S0003055402004227>
- Putnam, R. D.** (2001). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (1. Touchstone ed). Simon & Schuster [u.a.].
- SCB.** (2023a). *Delat deltagande. En studie av integration och segregation baserat på valdeltagande i 2022 års allmänna val* (Demokratistatistik ME09 2023:2).
- SCB.** (2023b). *Deltagandet i de allmänna valen 2022* (Demokratistatistik ME09 2023:1). Statistiska Centralbyrån.
- SCB.** (2023c, februari 27). *Valdeltagande i Sverige* [Snabba fakta]. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/valdeltagande-i-sverige>
- Schade, K.** (2023). Mapping Framework Conditions for Societal Participation of Immigrants A Cluster Analysis of Medium Sized Cities in Germany. *Erdkunde*, 77(2), 127–148.
- Scholte, J. A.** (2009). *Globalization: A critical introduction*. Palgrave Macmillan.
- SKR.** (2004). *Demokratipolitik* (2003/2004:110). Justitiedepartementet.
- Slee, G., & Desmond, M.** (2023). Eviction and Voter Turnout: The Political Consequences of Housing Instability. *Politics & Society*, 51(1), 3–29. <https://doi.org/10.1177/00323292211050716>
- Soininen, M.** (2011). Ethnic inclusion or exclusion in representation? Local candidate selection in Sweden. I K. Bird, T. Saalfeld, & A. M. Wüst (Red.), *The Political Representation of Immigrants and Minorities. Voters, parties and parliaments in liberal democracies*. Routledge.
- Solomos, J., & Back, L.** (1995). *Race, politics, and social change*. Routledge.
- Spierings, N., & Vermeulen, F.** (2023). Minding the political engagement gap: How discrimination and religion impact Dutch voters with an immigrant background. *Acta Politica*. <https://doi.org/10.1057/s41269-023-00286-7>
- Spies, D. C., Mayer, S. J., & Goerres, A.** (2020). What are we missing? Explaining immigrant-origin voter turnout with standard and immigrant-specific theories. *Electoral Studies*, 65, 102103.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.102103>
- Stalder, F.** (2018). *The Digital Condition*. Polity Press.
- Schwartz, David C.** 2017. *Political Alienation and Political Behavior*. 1st ed. Routledge.
- Teorell, J., & Westholm, A.** (1999a). Att bestämma sig för att vara med och bestämma: Om varför vi röstar – Allt mindre. I *Valdeltagande i förändring. Demokratiutredningens forskarvolym XII*.
- Teorell, J., & Westholm, A.** (1999b). Var det bättre förr? Politisk jämlikhet i Sverige under 30 år. I *Medborgarnas erfarenheter. Forskarvolym 5: Vol. SOU 1999:113*.

- Tersman, F., & Tännsjö, T.** (2020). *Folk & vilja. Ett försvar av demokratin i vår tid*. Fri tanke.
- Uba, K., & Jansson, J.** (2023). *Politiskt deltagande: Val, partier och protester* (Upplaga 1). Studentlitteratur.
- Valgarösson, V. O.** (2019). *Turnout Decline in Western Europe: Apathy or Alienation?* University of Southampton.
- Verba, S., & Nie, N. H.** (1972). *Participation in America: Political democracy and social equality*. Harper & Row.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E.** (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.
- Wohlgemuth, D., Almgren, E., & Pettersson, O.** (2007). *Att nå dom därute. Uppföljning och utvärdering av särskilda informationsinsatser i 2006 års valrörelse*. Uppsala universitet.
- Xu, J.** (2005). Why do minorities participate less? The effects of immigration, education, and electoral process on Asian American voter registration and turnout. *Social Science Research*, 34(4), 682-702. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2004.11.002>
- Zhelkina, A.** (2020). The Apathy Syndrome. How We Are Trained Not to Care about Politics. *Social Problems*, 67(2), 358-378.
- Ålund, A., & León-Rosales, R.** (2017). Becoming an Activist Citizen: Individual Experiences and Learning Processes within the Swedish Suburban Movement. *Journal of Education and Culture Studies*, 1(2), 123. <https://doi.org/10.22158/jecs.v1n2p123>

Bilagor

Bilaga 1 Urval och genomförande

I en initial dialog med uppdragsgivarna klargjordes att fokus för studien skulle vara på de distrikten i Botkyrka med lägst deltagande i valet 2022. Genom kommunens utvecklingsledare för analys och statistik fick rapportförfattarna tillgång till statistik om valdeltagande i Botkyrkas samtliga distrikt. De tio distrikt med lägst valdeltagande i valet 2022 var:

DISTRIKT	VALDELTAGANDE 2022
Albyberget V	36,77%
Albydalen C/Rotemannen	43,50%
Fittja Forvägen	43,89%
Storvreten V	44,08%
Albydalen Ö	44,13%
Hallunda C	44,99%
Tingstorget	47,00%
Norsborg C	47,03%
Norsborg Ö	47,45%
Fittja Vårdshusvägen	47,54%

Tabell: De 10 distrikt i Botkyrka med lägst deltagande i valet 2022, andel röstande i respektive distrikt. (Sammanslagning av resultat för kommun-, region- och riksdagsval i respektive distrikt)

Valresultaten i dessa distrikt ligger avsevärt mycket lägre än det genomsnittliga deltagandet i valet 2022 för kommunen Botkyrka som helhet, som var 66,75 % (71,3 % för riksdagsval, 64,3 för regionvalet och 64,6% för kommunvalet). De 10 identifierade distrikten är belägna i fyra kommundelar: Alby (Albyberget V, Albydalen C/Rotemannen, Albydalen), Fittja (Fittja Forvägen, Fittja Vårdshusvägen), Hallunda-Norsborg (Hallunda C, Norsborg C, Norsborg Ö) samt Tumba (Storvreten V).

I dialog med områdesstrateger och uppdragsgivare bedömdes det tidigt i processen att det skulle vara metodologiskt alltför komplicerat att enbart rekrytera deltagare till fokusgrupperna från de identifierade tio distrikten, då till exempel bostadshus som ligger längs en och samma gata kan hamna i olika distrikt. Rapportförfattarna konstaterade dessutom att övriga distrikt i de identifierade kommundelarna uppvisade valdeltagande som också låg under kommungenomsnittet. Dessa faktorer bidrog till att rapportförfattarna bestämde sig tidigt i processen, i dialog med uppdragsgivaren, att söka efter intervjudeltagare boende i de fyra identifierade kommundelar i stället för enbart de tio distrikt med lägst valdeltagande.

Kommunens statistiska underlag om de utvalda distrikten visade även att de berörda kommundelarna uppvisar en rad socioekonomiska egenskaper som i tidigare forskning och valrapporter konstaterats ha indirekta samband med lägre valdeltagande. Det kan till exempel handla om att de boende i de berörda stadsdelarna har genomsnittligt lägre utbildningsnivå och att hushållen har en lägre disponibel inkomst per månad jämfört med kommun- och riksgenomsnitt, eller att det i dessa stadsdelar finns en högre andel boende med utländsk bakgrund är kommun- och riksgenomsnittet.

Genomförande av projektplanen

Den ursprungliga planen var att det skulle genomföras fyra fokusgrupper i varje område: 1) fokusgrupp med unga vuxna (19-23 år) som röstat, 2) fokusgrupp med unga vuxna (19-23 år) som inte röstat, 3) fokusgrupp med vuxna utlandsfödda som röstat, 4) fokusgrupp med vuxna utlandsfödda som inte röstat. Varje fokusgrupp skulle bestå av sex deltagare, där vi skulle försöka få till en jämn könsfördelning.

Valet av deltagare från gruppen unga vuxna samt utlandsfödda vuxna motiverades av att det är två väljargrupper som tydligt uppvisat lägre valdeltagande i de senaste valen.

Deltagarna skulle rekryteras med stöd av kommunens demokratiutvecklare, områdesstrateger och genom Mångkulturellt centrum förankring i lokala nätverk. Varje deltagare skulle få ett presentkort på 200 kr som tack för sin medverkan. Den semistrukturerade frågelistan som vi använde för intervjuerna utvecklades i dialog med demokratiutvecklarna.

Frågelistor och studiens upplägg stämde även av med områdesstrateg Parvaneh Sharafi. Vi närvarade vid två nätverksmöten i Hallunda/Norsborg samt i Alby för att förankra studien och be om hjälp att finna intervjudeltagare. Vi använde till en början även affischer och flyers för att rekrytera deltagare till fokusgrupperna. Ett utskick gjordes till medlemmar i ungdomsfullmäktige via sms från demokratiutvecklaren Sevgi Zengin.

Vi insåg snart att vi varit alltför optimistiska kring möjligheten att rekrytera deltagare via skriftlig kommunikation, med stöd av affischer, sms eller flyers. Att värva intervjupersoner genom andras nätverkskontakter fungerade inte så bra som förväntat. Vi upplevde ibland en misstro mot denna typ av undersökningar och att studien ibland uppfattades som ett sätt för kommunen att utöva "kontroll". En stor utmaning var att snabbt hitta möjliga deltagare, väcka deras nyfikenhet, förklara syftet med studien och att få dem att kunna ställa upp vid de tillfällen vi planerat för intervjuer.

Det huvudsakliga rekryteringsarbetet skedde genom att vi utnyttjade Mångkulturellt centrum egna nätverk. Vi kontaktade lärare, gruppleadare, ungdomsledare och andra lokala relationer för att få hjälp med att förklara studiens syfte, upplägg och få kontakt med deltagare.

I studien deltog totalt 55 deltagare i 14 intervjuer. Två personer som inte var boende i Botkyrka kom till en intervju trots klara instruktioner om att studien gällde Botkyrkabor från specifika stadsdelar. De fick delta i samtalet ändå. Dessa personers utsagor togs inte med i analysen men deras närvaro i fokusgrupperna kan ha påverkat gruppdynamik och resultat.

Anpassningen av metod för att nå deltagare samt förändringar i antalet intervjuer per område gjordes i samförstånd med uppdragsgivaren.

Bilaga 2.

Antal deltagare, kon, bostadsområden samt datum för inspelning

Intervju-nummer	Datum	Deltagarkategori/ röstat eller inte/ kommunal	Antal deltagare	Män	Kvinnor
14	240123	Förstagångsväljare, inte röstat, från Fittja	1	0	1
13	231215	Vuxen, inte röstat, från Fittja	1	1	0
12	231215	Vuxna, röstat, från Fittja	5	1	4
11	231213	Vuxna, inte röstat, från Hallunda, Norsborg och Alby	5	1	4
10	231207	(Unga) vuxna, inte röstat, från Fittja	2	2	0
9	231207	Vuxna, inte röstat, från Hallunda och Fittja	4	0	4
8	231207	Vuxen, inte röstat, från Fittja	1	0	1
7	231129	Unga förstagångsväljare, röstat, från Storvreten och Tumba	4	4	0
6	231128	Unga förstagångsväljare, inte röstat, från Fittja, Storvreten och Tumba	5	5	0
5	231125	Vuxna, röstat, från Fittja	4	1	3
4	231123	Vuxna, röstat, från Norsborg	4	0	4
3	231123	Vuxna, röstat, från Norsborg	6	0	6
2	231120	(Äldre) vuxna, röstat, från Alby	8	3	5
1	231116	Vuxna, röstat, från Hallunda och Norsborg (2 ej från Botkyrka, men studerar där)	5	0	5
Totalt			53 (55)	18	35 (37)

Vad botkyrkabor berättar om demokratins närhet och avstånd

Valdeltagandet i Botkyrka minskade kraftigt i valet 2022, särskilt i områden där socioekonomiska förutsättningar redan är svåra. Den här kvalitativa studien tar avstamp i botkyrkabors egna berättelser om varför de röstar - eller låter bli. Genom fokusgrupper i de distrikt med lägst valdeltagande visar rapporten att frågan om att rösta inte bara handlar om kunskap och information, utan om tillit, erfarenheter och känslan av att det egna livet faktiskt går att påverka. Studien presenterar rekommendationer för ett långsiktigt demokratiarbete grundat i dialog, närvaro och möjligheten att delta på egna villkor.

“

“Om man inte tror på att det kommer ske någon förändring. men det finns en procent chans på att det blir en förändring om du röstar, då är det ... då förlorar du inget på att bara gå och rösta.”

(Förstagångsväljare, intervju 7)